

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Õppekava: Põhikooli mitme aine õpetaja

Karin Cowan
INGLISE KEELE ÕPETAJATE ARVAMUSED VANASÕNADE ÕPETAMISE KOHTA III
KOOLIASTMES
magistritöö

Juhendaja: õpetaja Tiia Krass (magister).

Tartu 2019

Resümee

Inglise keele õpetajate arvamused vanasõnade õpetamise kohta III kooliastmes

Teiste maade uurimused on näidanud, et vanasõnad võimaldavad õpetada keeleoskusi, kultuuri ja väärtusi. Eestis ei ole varasemalt uuritud õpetajate arvamusi vanasõnade õpetamise kohta võõrkeele tunnis, kuid seda on oluline teha, sest vanasõnadel on oluline koht nii keeleteadmiste kui kultuuri ja väärtuste õpetamisel.

Magistritöö eesmärgiks oli selgitada välja inglise keele õpetajate arvamused vanasõnade kasutamise kohta erinevate keeleoskuste õpetamisel ja väärtuste edastamisel III kooliastme inglise keele tundides. Uurimuses osales 5 inglise keele õpetajat Lõuna-Eesti koolidest mugavusvalimi põhimõttel. Õpetajatega viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud ja õpetajate arvamusi analüüsiti, kasutades kvalitatiivset meetodit.

Uurimusest selgus, et õpetajate arvates võimaldavad vanasõnad inglise keele oskuste ja inglise keelt kõnelevate maade kultuuri õpetamist ning väärtuste edastamist, kuid õpetajad tunnistavad, et nad kasutavad vanasõnu inglise keele tundides suhteliselt vähe, sest ka õpikud ei paku palju vanasõnu. Keeleoskuste õpetamisel kasutatakse vanasõnu eelkõige vestlusteemasse sissejuhatamiseks ning integreeritult keelestruktuuride ja sõnavara õpetamiseks. Väärtuste edastamiseks tõlgendatakse või tõlgitakse vanasõnu, arutletakse nendes peituvate väärtuste üle.

Märksõnad: vanasõnade õpetamine, inglise keele oskused, kultuur, väärtused

Abstract

Estonian English Teachers' Opinions of the Use of Proverbs in Teaching English in Upper Basic School

Studies have shown that proverbs enable to teach various language skills, the culture of English speaking countries and values as outlined in Estonian National Curriculum for Basic Schools (2011).

The aim of this thesis was to find out the perspective of EFL teachers in Estonia about the use of proverbs in teaching English in upper Basic School level. On the basis of convenience sample, five English teachers from Southern-Estonian schools participated in the study. The data was collected, using semi-structured interviews. A qualitative method was used to analyze teachers' attitudes in regard to proverb teaching. Teachers believe that proverbs enable to teach language skills, culture of English speaking countries and values in EFL classes; however, teachers admit that they use relatively few proverbs in teaching English, because textbooks do not offer many proverbs. When proverbs are taught, they are mainly used as bases for discussions and/or integrated into teaching the structure of English and vocabulary. Also, proverbs are translated and interpreted in order to understand conveyed and/or underlined values hidden in them.

Keywords: proverb teaching, EFL learning, language skills, culture, values

Sisukord

Resümee	2
Abstract	3
Sisukord	4
I Sissejuhatus	6
1.1. Vanasõna definitsioon	7
1.2. Vanasõna tunnused	7
<i>Autonoomsus (self-containedness)</i>	8
<i>Traditsioonilisus</i>	8
<i>Õpetlik sisu (didaktilisus)</i>	9
<i>Kindel vorm</i>	10
<i>Poeetilisus</i>	10
1.3. Vanasõnade tähtsus tänapäeva ühiskonnas	11
1.4. Vanasõnade tähtsus inglise keele õpetamisel	12
1.5. Vanasõnad kui väärtuste edastajad	14
1.6. Vanasõnad keeleoskuste õpetamisel	15
<i>Sõnavaraõpe vanasõnade kaudu</i>	16
<i>Grammatikaõpe (keelestruktuuride õpe) vanasõnade kaudu</i>	17
1.7. Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused	18
II Metoodika	19
2.1. Valim	20
2.2. Andmekogumine	20
2.3. Andmeanalüüs	23
III Uurimuse tulemused	25
3.1. Vanasõnade tähtsustamise põhjused	25
<i>Didaktiline sisu</i>	26
<i>Keeleline terviklikkus</i>	27
<i>Kultuuri ja väärtuste kajastamine</i>	27
<i>Õpilaste arvamused vanasõnade kohta</i>	27
3.2. Vanasõnade kasutamine keeleoskuste õpetamisel	28

<i>Vanasõnade tõlgendamine</i>	29
<i>Sõnavara õpetamine</i>	29
<i>Keelestruktuuride õpetamine</i>	30
<i>Vanasõnade esinemine õppematerjalides</i>	30
3.3. Väärtuste edastamine ja vanasõnade tundmine	31
<i>Õppetunnis väärtuste edastamine</i>	31
<i>Miederi nimekirja vanasõnade tundmine</i>	32
IV Arutelu	33
4.1. Töö piirangud ja praktiline väärtus	36
Tänu sõnad	37
Autorluse kinnitus	37
Kasutatud kirjandus	38
Lisa 1. Pöördumine inglise keele õpetaja poole	
Lisa 2. Sana Ababneh 2014. aasta küsimustik	
Lisa 3. Intervjuu taustaküsimused	
Lisa 4. Intervjuu kava	
Lisa 5. Valik Miederi vanasõnadest	
Lisa 6. Uurimispäeviku väljavõte	
Lisa 7. Kõnetuvastuse e-kiri	
Lisa 8. Intervjuu väljavõte	
Lisa 9. Miederi nimekirja vanasõnade eestikeelsed vasted ja väärtused	

I Sissejuhatus

Vanasõnad on iga keele ja kultuuri osa, olles sajandeid väärtuste ja keeleoskuste õpetamise vahend. Eesti folklooriklassik Eduard Laugaste (1965) arvates on eluline väljendada otsustusi kokkuhoidlikus sõnastuses, nagu õpetab vanasõna, sest vanasõnade funktsioon on praktiline, neid kasutatakse igapäevase kõne ilmetamiseks minevikus, olevikus ning küllap tulevikuski. Peale igapäevase kõne esinevad vanasõnad kirjanduses, akadeemias, meedias jne.

Vanasõnade kasutamist keeleõppes Eestis on autori teada eelnevalt uurinud kaks Tartu Ülikooli Narva Kolledži üliõpilast, Martin Neltsas ja Oksana Tihhonova (Kõiv, 2011) ning Tartu Ülikooli tudeng Helene Kõiv (2011). Nende kolme uurimistö peamiseks eesmärgiks oli koostada õpetajatele õppevahendid võõrkeele õpetamiseks vanasõnade kaudu. Helene Kõiv (2011) uuris oma bakalaureusetöö raames ka seda, kas II kooliastme inglise keele õpetajatel on vajadus õppematerjali järele vanasõnade kohta. Eestis küsitletud II kooliastme õpetajad arvasid, et vanasõnad aitaksid erinevaid keeli ja kultuure mõista ja võrrelda, kuid vaid alla poolte küsitletud õpetajatest kasutasid vanasõnu inglise keele tundide läbiviimisel (Kõiv, 2011). Õpetajate suhtumisi vanasõnade õpetamisesse on lähemalt uurinud Maria Hanzen (2007) Rootsis ja Sana Ababneh (2015) Jordaania. Mõlema uurimuse puhul tõdesid autorid vanasõnade õpetamise vajalikkust autentse keelekasutuse saavutamiseks.

Mitmed uurijad on leidnud, et vanasõnad sobivad hästi nii väärtuste kujundamiseks kui ka keele erinevate oskuste õpetamiseks (Mieder, 2004; Fiedler, 2014; Ajoke, Hasan & Suleiman 2015). Kuigi vanasõnad aitavad lisaks keelioskuste arendamisele ka kultuuri- ja väärtuspädevusi kujundada, ei ole veel Eestis ülevaadet sellest, mida inglise keele õpetajad ise arvavad vanasõnade kasutamisest III kooliastme inglise keele tundides. Sellise ülevaate puudumises näebki magistrیتööprojekti autor uurimisprobleemi. Sellest johtuvalt oleks oluline uurida, kuidas õpetajad vanasõnade õpetamist tähtsustavad, milliseid oskusi ja pädevusi nad vanasõnade kaudu kujundavad ning milliseid tähelepanekuid on nad vanasõnade rakendamisel teinud.

Käesolev magistrیتöö uurib inglise keele õpetajate arvamusi vanasõnade õpetamise kohta III kooliastmes. Magistrیتöö eesmärgiks on selgitada välja inglise keele õpetajate arvamused vanasõnade kasutamise kohta erinevate keeleoskuste õpetamisel ja väärtuste edastamisel III kooliastme inglise keele tundides. Magistrیتöö koosneb teoreetilisest sissejuhatuses, uurimismetoodikast, uurimistulemustest ja arutelust.

1.1. Vanasõna definitsioon

Vanasõna tuntakse kui rahvasuus käibivat üldistavat lauset, mille tunnusteks on lühidus, poeetilisus ja didaktilisus (Hussar, Krikmann, Sarv, 1984). Vanasõna kirjeldab elukogemusi ja igapäevanähtusi, mida on edasi antud põlvest põlve. Eesti keele seletav e-sõnaraamat selgitab, et vanasõna on kokkusurutult sõnastatud ja sisuliselt lõpetatud mõttetera, rahvaluule lühivorm, milles on ... kuldsisu sees (2009). Täpset seletust kuldsisu kohta ei ole antud, kuid võib arvata, et kuldsisu all mõistetakse moraali ja väärtuste õpetlikku sisu.

Erinevate valdkondade teadlased defineerivad vanasõnu erinevalt, sest keskenduvad vanasõnade tunnustele oma uurimissuunast lähtuvalt. Vanasõnu on püütud defineerida Aristotelse ajastust kuni tänapäevani, hõlmates nii filosoofilisi kui ka otseseid leksikograafilisi definitsioone (cf. Kindstad, 1978; Russo, 1993, viidatud Mieder, 2008). Vanasõnu on uuritud vanasõnateadlaste ehk parömioloogide, keeleteadlaste ehk lingvistide ja rahvaluuleteadlaste ehk folkloristide jt. teadusharude vaatenurgast ning olenevalt teadusharust võivad vanasõna definitsioonid erineda. Selle magistritöö autor lähtub peamiselt parömioloogide definitsioonidest.

Paraku ei ole ka parömioloogide hulgas üht ja kindlat vanasõna definitsiooni. Parömioloog Archer Taylor on defineerinud vanasõna kui elutarkust, täpsustades, et vanasõna on nii praktiline kui moraalne tarkus (1994), kuid ta leiab ka, et vanasõna defineerida on liigselt keeruline (Norrick, 2014). Sarnaselt Tayloriga sisaldab ka parömioloog Wolfgang Miederi arvates vanasõna elutarkust, tõde, kõlbelisi põhimõtteid ja traditsioonilisi vaateid (1996). Taylor ja Mieder on veendunud, et vanasõna teeb vanasõnaks just selle didaktiline sisu. Ilma didaktilise sisuta ei kategoriseeru ütlus vanasõnana. Hussar jt. (1984) kasutavad didaktilise sisu tunnust ka vanasõnade defineerimisel, kuid ka Tayloriga moraalne elutarkus viitab vanasõnade õpetuslikule olemusele (1994).

Järgmises peatükis peatutaksegi vanasõnade tunnustel põhjalikumalt.

1.2. Vanasõna tunnused

Vanasõnadel on mitmed erinevad tunnused. Arvo Krikmann (1997), tuginedes klassikute nagu Archer Tayloriga, Friedrich Seileri, Juri Sokolovi ja Eduard Laugaste definitsioonidele, on

välja toonud neli tunnust. Ta leiab, et vanasõna on 1) traditsiooniline (esindab folkloori); 2) lühike (esindab lühižanrit); didaktilise tendentsiga ja 4) poeetilise vormiga.

Neal R. Norrick (2014) on aga välja pakkunud viis vanasõna tunnust. Käesolevas töös keskendutakse Neal R. Norricki poolt pakutud viiele vanasõna tunnusele, mis järgnevalt koos selgitustega esitatakse.

Autonoomsus (self-containedness)

Vanasõnade autonoomsuse (ingl k. *self-containedness*) all mõeldakse vanasõna kui ütluse sisu ja vormi terviklikkust. Vanasõna on tähenduslik täislause (Norrick, 2014), millel on edastatav mõte ja samuti lausele omased tunnused. Parömioloogid peavad täislause kontseptsiooni vanasõnade elementaarseks tunnuseks (Norrick, 2014). Miederi (1996) vanasõna definitsioonis peetakse lühikese elutarkusega lause all silmas ka vanasõna lühidust ja kompaktsust. Vanasõnad on tavaliselt 4—8 sõnalised, kuid võivad olla ka kuni 50-sõnalised (Hussar et al, 1984). Viiekümnesõnalisi vanasõnu esineb harva. Pikim vanasõna, mida Arvo Krikmannil on õnnestunud leida Eestis, pärineb Saaremaalt Kärlast ja koosneb 55 sõnast „Kolm on neid, mida kõrv ei taha kuulda, need on: emase ihkumine (kiljumine), lehma möiramine ja kana laulmine; ja neli, mis ei tää uskuda: naest, kui sa ise tema seltsis ei ole, laeva mere ääres, Jumala ilma ja lapse perset; ja üks, mida süda ei suuda kanda: kui see, kes sinu võlglane, sinu vastu suureline on” (1997). Eesti vanasõnad on siiski enamasti 4—6 sõnalised. Vanasõna on lühike, lööva mõttega lause, mille puhul ei olegi selgitavat täiendlauset vaja. Näiteks viie-sõnaline vanasõna „Igaüks on oma õnne sepp” illustreerib kompaktse lausena lühidalt ja värvikalt edastatud mõtet. Laugaste definitsioonile tuginedes on vanasõna „mõtteavaldus, mis on kondenseeritud ühteainsasse lausesse vanasõnale omaste tunnustega nagu lühidus, tihedalt ja tabav sõnastus, poeetilisus ja didaktilisus.” (Krikmann, 1997)

Traditsioonilisus

Vanasõnade puhul tähendab traditsioonilisus rahvasuus käibivat üldistavat lauset (Hussar et al, 1984). Vanasõna on rahvasuus leviv ütlus, millel puudub teadaolev autor ja allikas. Vanasõna on osa folkloorist, mida on suuliselt põlvest-põlve edasi antud. Neal R. Norrick (2014) selgitab, et tuntud vanasõna „Aeg on raha” (*Time is money*) pärineb Antiik-Kreeka (Vana-Kreeka) ajastust 372-287 enne Kristust, kuid on kasutusel tänaseni.

Vanasõnade traditsioonilisuse tähtsaim aspekt on korduv ja järjepidev kasutus (Norrick, 2014). Ütlus võib näida vanasõnana, kuid autentsed vanasõnad on elutarkused, mis on rahvasuus kasutusel olnud pikema ajaperioodi jooksul (Mieder, 2008). Ütlus: „Kus on raha, seal on kuritegu” (*Where there is money, there is crime*) sarnaneb küll vanasõnale, kuid see ei ole vanasõna, sest see ei ole rahvasuus käibiv ütlus (Mieder, 2008).

Vanasõnad võivad olla tuntud üle kogu maailma või olla omased ainult teatud kogukondadele (Norrick, 2014). Näiteks Väike-Maarja kihelkonnale on omane vanasõna „Tarkusest ei lähe kiegi lõhki” piirdub selle piirkonnaga (Baran, 2019).

Vanasõna traditsioonilisust on tabavalt kirjeldatud kui mitmete põlvede elukogemuste kontsentrati (Krikmann, 1997).

Õpetlik sisu

Vanasõnadel on didaktiline sisu ehk vanasõnad kannavad endas väärtusi ning üldisi elutarkusi nagu ausus, töökus, headus, tervislikkus jne (Obdeunmi, 2008). Miederi definitsiooni kohaselt hõlmavad vanasõnad elutarkust, tõde, kõlbelisi põhimõtteid ja traditsioonilisi vaateid (1996). Lisaks sellele väljendavad vanasõnad erinevatele kultuuridele omaseid kombeid ja traditsioone (Schuster, 1998). Obdeunmi (2008) selgitab, et kultuur on igale ühiskonnale omane eluviis, mis väljendab ühiskonna käitumisnorme, usku ja uskumusi, väärtusi, eetikanorme jne. Vanasõnad võivad olla nõuandvad (*Honesty is the best policy*), hoiatavad (*Look before you leap*), keelavad (*Don't put all your eggs in one basket*) ja/või käskivad (*Let sleeping dogs lie*), mis põhinevad igapäeva elukogemustel. Näiteks inglise keelne vanasõna *Do unto others as you would have them do unto you* viitab tõdemusele, et kohtle kõiki nõnda nagu tahaksid, et teised kohtleksid sind („Kuidas küla koerale, nõnda koer külale”).

Vanasõnas väljendatud õpetlikkus võib-olla nii otsene kui ka kaudne. Näiteks vanasõna „Kuri keel on teravam kui nuga” on otsene õpetlik nõuanne, et teiste halvustamine on haavav. Samas vanasõna „Käbi ei kuku kannust kaugele” on pigem kaudse õpetlikkusega, mille puhul võrreldakse isa-poja või ema-tütre sarnaseid omadusi.

Parömioloogia klassik Taylor on tabavalt summeerinud vanasõna olemuse sõnaga elutark, edastades sellega didaktilise sisu mõtte.

Kindel vorm

Vanasõnadel on kindel traditsiooniline vorm, mis on koheselt äratuntav, isegi kui vanasõnade puhul esinevad leksikaalsed ja grammatilised variatsioonid (Norrick, 2014). Näiteks grammatilist variatsiooni illustreerib inglise keelne vanasõna *An apple a day keeps the doctor away vs Apple a day keeps doctor away*. Need kaks vanasõna on väikese grammatilise variatsiooniga, kuid sisult ja vormilt sarnased. Esimene vanasõna sisaldab umbmäärast artiklit *an* ja määravat artiklit *the*, aga teise vanasõna puhul on need välja jäetud. Sellised pisikesed variatsioonid vanasõnade puhul võivad esineda, kuid olemuselt ja sisult on vanasõnad siiski kindla vormiga. Ka Eesti vanasõnade hulgas leidub erinevate variatsioonidega vanasõnu. Näiteks Eesti vanasõna „Kuidas küla koerale, nõnda koer külale” võib olla veidi erineva leksikaalse variatsiooniga „Nii nagu küla koerale, nii koer külale.” Sõna *kuidas* on teises vanasõnas asendatud sõnade kombinatsiooniga *nii nagu* ning sõna *nõnda* on asendatud sõnaga *nii*. Mõlema vanasõna puhul struktuur ja vanasõna edasikantav mõte on sama, aga nagu on eelnevalt väljatoodud sisaldavad nad leksikaalselt erinevaid sõnu. Selliseid erinevusi leidub paljudes vanasõnades, aga vormilt on vanasõnad kindlad.

Poeetilisus

„Vanasõnad on rahvaluule lühivorm, mille kaudu väljendabki rahvas poeetilises vormis oma elukogemusi.” (Laugaste 1965) Poeetilisus on seotud kahe omadusega piltlikkus ja luulelisus (prosoodia) (Norrick, 1985). Vanasõnad on piltlikud ja luulelised ütlused nagu pisikesed luuletused (Doyle, 2014). Paljud vanasõnad riimuvad „Enne mõtle, siis ütle.” Nii riimuvatel kui mitteriimuvatel vanasõnadel on luuletustele sarnased tunnused nagu: alliteratsioon, assonants, kordus, parallelism, kiasm, antitees, rütm, sõnamäng ja muidugi metafoor (Doyle, 2014). Alliteratsioon ja assonants on algrimi liigid, mis on kahe või enam algushäälikute kordus vanasõnades (Jaago & Tuisk, 2011). Kaashäälikute kordus on alliteratsioon (*Live and let live*) ja täishäälikute kordus on assonants (*Out of sight, out of mind*). Parallelism on süntaktiline sümmeetria (Krikmann, s.a.), kus süntaktiliselt paralleelsetes lausetes või lauseosades on iseseisvaid (kindlaid) tähenduseseid eri paralleelsõnarühmadesse kuuluvate sõnade vahel (*Penny wise and pound foolish*), isegi kui laused võib liigitada sisult sünonüümseteks (*When it rains, it pours*) (Sarv, s.a.). Kiasm ehk ristlause on kõnekujund, mille lause esimese osapoole liikmed on vastupidiselt järjestatud teise lause osapooles (*Cheaters never win and winners never*

cheat). Antitees ehk vastandus on vastandlike mõistete vastuolulisus (EKI, 2007) (*Where one door shuts, another opens*). Rütm on rõhuga ja rõhuta silpide vaheldumine kõnevooluse tagamiseks (EKI, 2007). Metafoor on mõtlemise ja keele vahend, mille abil abstraktseid mõisteid kõrvutatakse või samastatakse konkreetsematega (EKI, 2007), näiteks vanasõna *Barking dogs never bite* samastab haukuvaid koeri inimestega, kes ähvardavad teisi, ent ei ole ohtlikud oma tegudes.

Tänu vanasõnade lühidusele ja luulelisusele jäävad need kergesti meelde ning seetõttu saab vanasõnade kaudu tõhusalt keele rikkalikku sõnavara õpetada (Baharian, 2014). Mieder (2014) väidab, et vanasõnad ja luule on kui kaks hernest kaunas (*two peas in a pod*), viidates, et vanasõnad on kui pisikesed luuletused.

1.3. Vanasõnade tähtsus tänapäeva ühiskonnas

Foklorist Matti Kuusi (s.a.) peab vanasõnu eelkõige suhtlusevahendiks, mis väljendavad pika aja jooksul väljakujunenud üldisi arvamusi. Vanasõnu on kasutanud paljud kirjanikud oma teostes, samuti ka poliitikamehed oma kõnedes (Laugaste, 1965). Hrisztova-Gotthardt ja Varga (2014) tõdevad, et kuigi vanasõnade tähtsus tänapäeva maailmas on vähenenud, on nad veendunud, et vanasõnad väärivad endiselt suurt tähelepanu. Eelkõige sellepärast, et vanasõnad kujutavad endast universaalseid, õpetlikke, ühiskonnas käibivaid väärtusi ning on seega osa väärtuskasvatusest. Vanasõnu on sajandeid kasutatud moraalsete väärtuste ja sotsiaalsete oskuste õpetamisel ning ka tänapäeval kasutatakse vanasõnu laste ja noorte väärtuste kujundamisel (Mieder, 2008; Nasir, 2015). Soome autor Lauhakangas (2005) viis läbi vaatlusel põhineva uurimuse Soomes vanasõnade kasutuse igapäeva situatsioonides ja tegi märkmeid meedias esinevate vanasõnade kohta, järeldades, et ka tänapäeval kasutatakse vanasõnu innukalt, kuigi neid peetakse pigem klišeedeeks või kulunud (well-worn) väljendideks.

Vanasõnad on iga keele ja kultuuri osa ning tänapäeval ka massimeedia ja popkultuuri osa (Mieder, 2008; Fiedler, 2014; Konstantinova, 2014). Laialt on levinud traditsiooniliste vanasõnade parodeerimine, manipuleerimine ja väänamine (Mieder, 2008). Humoristlikke ja satiirilisi parodeeringuid ja/või tahtlikult ümbersõnastatud vanasõnu võib leida kõikjal kaasaegses massikommunikatsioonis, alates raamatustest teravate ütlustega kuni T-särkide loosungiteni (Mieder, 2008). Inglise keeles on vanasõna *An apple a day keeps the doctor away*.

(„Õun päevas hoiab arsti eemal.”), mida on väänatud vastavaks vanasõnaks *A proverb a day keeps boredom away* („Vanasõna päevas hoiab igavuse eemal”). Et mõista massimeedia ja popkultuuri väänatud ütlushi, mida nimetatakse anti-vanasõnadeks, on vaja vanasõnu teada ja tunda.

Ajoke jt (2015) selgitavad, et vanasõnade kasutamise meisterlikkuse saavutamine toimub läbi pikaajalise õppe, kuna vanasõnade tähendus oleneb kontekstist ning võib seetõttu väga erineda. Näitena tuuakse *A rolling stone gathers no moss* („Veerev kivi ei võta sammalt külge”), mida võib tõlgendada nii positiivse kui negatiivse ideena. Inimese puhul, kes on kogu aeg tegevuses, võidakse seda tõlgendada positiivse omadusena, kuid inimene, kes aktiivselt ja tegusalt asjatult rassib, pakub hoopis negatiivset tõlgendust. Tuginedes teoreetikutele ja vanasõnade uurijatele võib nentida, et vanasõnade mõistmine ja tõlgendamine paraku ei toimu alati ainult intuiitselt vaid vanasõnu tuleb siiski ka õppida.

Parömioloog Mieder usub, et eduka suhtluse tagamiseks peaksid nii inglise keelt emakeelena kui võõrkeelena kõnelevad inimesed tundma vähemalt 25% tema poolt kogutud 300 angloameerika vanasõna hulgast (75 vanasõna), mida ta nimetab parömioloogiliseks miinimumiks (2004, 2015).

1.4. Vanasõnade õpetuse tähtsus võõrkeele tundides

Eesti Põhikooli Riikliku Õppekava (edaspidi RÕK) (2011) kohaselt on koolil nii hariv kui kasvatav ülesanne. Inglise keele õpetaja kohuseks on kujundada õpilase võõrkeele- ja üldpädevusi, s.h kultuuri- ja väärtuspädevust ning sotsiaalset ja kodanikupädevust. Vanasõnu on vaja õppida eelkõige sellepärast, et vanasõnad on iga keele ja kultuuri osa ning teiseks sellepärast, et vanasõnad on piltlikud ütlushi, mille tähendused ei ole alati sõnasõnaliselt tõlgitavad ning need vajavad tõlgendamist (Norrick, 1985).

Vanasõnad on olulised väärtuspädevuste kujundamisel eelkõige seetõttu, et need on lühikesed, löövad, lihtsa sõnastuse ja kergesti meelde jäävad mõtteterad.

Vanasõnade õpetamine aitab lihtsalt ja värvikalt tajuda ja väärtustada teiste maade ja rahvaste kultuuripärandit ning hinnata teiste kultuuride loomingu ja kujundada ilumeelt. Ainult rumalad õpivad keelt ilma, et mõistaksid selle keele kultuuritausta, mida vanasõnad pakuvad (Belli, 2018). Vanasõnad on õpetlikud, tutvustades erinevate maade kultuuri ja nende kultuuride

ühiskondlikke väärtusi ja norme ning ka rahvuste omapära. Vanasõnade kaudu on võimalik õpetada inglise keele oskusi, näiteks sõnavara ja grammatikat (Fiedler, 2014), tutvustada inglise keelt kõnelevate maade kultuuri (Ahmed, 2005) ja kujundada ka väärtusi (Roberts, s.a.).

Lisaks aitab vanasõnade õpetamine õpilasel saavutada võõrkeeleõppes emakeelele sarnast meisterlikkust (*native-like mastery*) (Ababneh & Al-Ajlouny, 2017) või nagu RÕK-i (2011) peatükis „Võõrkeeled” on välja toodud: saavutada keeletaseme, mis võimaldab autentses teiskeelses keskkonnas toime tulla. Üks peamisi vanasõnade tunnuseid on nende didaktiline sisu. Eelpool viidatud (vt lk 7) parömioloog Miederi definitsiooni kohaselt sisaldab vanasõna tarkust, tõe, kõlbelisi põhimõtteid ja traditsioonilisi vaateid ning just oma didaktilise sisu tõttu saab vanasõnadega suurepäraselt väärtusi kujundada.

Keeleõppe seisukohast on teadmised vanasõnadest vajalikud emakeele ja mitte-emakeele rääkijatele parema omavahelise suhtlemise tagamiseks (Fiedler, 2014). Mitmed tekstianalüüsi uuringud on näidanud, et nii sõnas, kirjas kui ka akadeemilises suhtluses viidatakse palju vanasõnadele (Fiedler, 2014). Lisaks sellele väidab Fielder, et vanasõnade õpetamine on vajalik esiteks seetõttu, et vanasõnade kasutamine motiveerib ja elavdab keeleõpet ja teiseks seetõttu, et vanasõnad võimaldavad autentset keelekasutust, sest vanasõnadel on oma kindel koht pop-kultuuris, näiteks T-särkidel, lauludes, filmides jne (2014). Vanasõnad pakuvad keeleõppesse vaheldusrikkust ning vaheldusrikkus on elu vürts (*variety is the spice of life*), mis lisab klassiruumi särtsu (Akbarian, 2010).

On ka uuritud õpilaste suhtumist vanasõnadesse ja nende õpetusse kirjaoskuse arendamiseks (Sudiran, 2007). Uurimuses selgus, et 21-st õpilasest 15-le meeldivad inglise keele vanasõnad ning üle poolte (61.90%) vastas, et vanasõnade teadmine annab neile eelise ning inspireerib neid kirjutama.

Kokkuvõtvalt, vanasõnade õpetamise integreerimisel inglise keele tundidesse on mitmeid eesmärke:

- 1) luua võimalus väärtuste üle arutlemiseks;
- 2) toetada võõrkeele osaoskuste (lugemine/mõistmine, rääkimine, kirjutamine ja kuulamine) ja oskuste (grammatika, sõnavara, hääldamine) õpetamist;
- 3) arendada sellist keeloskuse taset, mis võimaldab autentses teiskeelses keskkonnas toime tulla;
- 4) motiveerida õpilasi lõbusa ja värvika keelekasutusega.

1.5. Vanasõnad kui väärtuste edastajad

Väärtus on lai mõiste, kuid “kõige levinuma määratluse kohaselt on väärtused soovide objektid, mis juhivad meie toimimist.” (Sutrop, Harro-Loit & Jung, s.a.) Väärtusi saab jaotada mitmeti, kuid üks viis on eristada järgnevaid tüüpe: bioloogilis-füüsikalised väärtused (elu, tervis, keskkond jt), sotsiaalsed-poliitilised väärtused (vabadus, õiglus, sallivus, keel, demokraatia jt) ja moraalsed väärtused (ausus, töökus, hoolivus jt), eetilised väärtused (ilu, kunst jt) (Sutrop et al, s.a).

Vanasõnu on kasutatud sajandeid moraalsete väärtuste ja sotsiaalsete oskuste õpetamiseks (Mieder, 2008; Hrisztova-Gotthardt & Varga 2014). Salwa Ahmed (2005) selgitab uurimuses, et vanasõnad mängivad hariduses suurt rolli, olles viisiks laste ja noorte distsiplineerimisel ja käitumise suunamisel ning ühiskonna uskumuste ja väärtuste õpetamisel. Ta väidab, et vanasõnad on tõhusamad heade kommete ja moraali väärtuste õpetamisel kui raamatud.

Vanasõnad räägivad rohkem kui sõnad (*Proverbs speak louder than words*). Vanasõnadel on suurem mõjuvõim kui selgitamine paljude sõnade abil. Näiteks kui õpilastele meenutada, et *Practice makes perfect* („Harjutamine teeb meistriks”) on see meeldejäavam ja löövam kui pikaldane moraalilugemine. On ütlus *A proverb in the hand is often worth a thousand words*, viidates, et vanasõna on väärt tuhat sõna (Mieder, s.a.).

Koolil on nii hariv kui kasvatav ülesanne (RÕK § 3 lõik 1, 2011), mille hulgas on kindel ja oluline koht väärtuskasvatusel. RÕK-is §3 lõik 4 (2011) on rõhutatud, et põhikooli ülesanne on toetada õpilase põhiliste väärtushoiakute kujunemist. Õpilane peaks mõistama oma tegusid ja vastutama oma tegude tagajärgede eest, et kujuneda eneseteadlikuks isiksuseks, kes identifitseerib end nii oma rahvuse kui ühiskonna liikmena ja ilmutab sallivust maailma ja teiste inimeste suhtes.

Sutrop jt. (s.a.) kirjeldavad väärtuskasvatuse nelja ülesannet, mida ka vanasõnad võimaldavad. Nad tähtsustavad väärtuste ära tundmist ja märkamist; nende üle arutlemist, väärtuste harjutamist ja väärtuste peegeldamist.

- 1) õpetama enda ja teiste väärtusi ära tundma, märkama (kus väärtused avalduvad?);
- 2) suunama reflekteerima väärtuste üle (kas need on head väärtused? millised võivad olla nende väärtuste järgi tegutsemise tagajärjed?);
- 3) võimaldama voorusi praktiseerida (harjutades kujuneb iseloom);

4) olema väärtuste avaldumise peegliks (tagasiside toetab moraalsel arengul).

Taylori ja Miederi vanasõnade definitsioonide alusel võib väita, et vanasõnadel on väärtuskasvatuses oluline roll. Vanasõnad on elutargad mõtteterad väljendades inimeste väärtusi ja uskumusi nagu voores, ambitsioonikus, lahkus, kannatlikkus ja palju muid väärtusi, mis on kõigile kultuuridele omased (Schuster, 1998). Seetõttu on vanasõnad ka vahendid mõistmaks erinevate kultuuride väärtusi. Selle mõtte võtab kokku ütlus: *If you want to know a people, know their proverbs* („Kui tahad inimesi tunda, siis tunne nende vanasõnu”) (Schuster, 1998). Tunda erinevaid kultuure ja nende väärtusi tuleb tunda nende vanasõnu, kuna vanasõnad on kui ühiskonna ajaloo ürikud (Ahmed, 2005). Näiteks Eesti kultuuris hinnatakse väärtusena töökust, mida illustreerib vanasõna: „Harjutamine teeb meistriks”.

1.6. Vanasõnad keeleoskuste õpetamisel

Vanasõnadel on nii emakeele kui võõrkeele õpetamisel suur osatähtsus, kuna vanasõnad esinevad kõikjal: keeles ja kultuuris, kirjanduses ja akadeemilises suhtluses, massimeedias, poliitikas ning igapäevasuhtluses. Vanasõnu keeleõppes on kasutatud juba 10. sajandi alguses ladina keele õpetamisel ning 19. ja 20. sajandil kasutati vanasõnu lugemise ja kirjutamise arendamiseks (Alavinia & Enayati, s.a.).

Maria Hanzen (2007) selgitab oma uurimuses, et vanasõnade õpetamine mängib tähtsat rolli keeleõpetuses, sest see aitab saavutada kultuurilisi teadmisi, metafoorilist mõistmist ja suhtluspädevust. Vanasõnad aitavad õpilastel arendada metafoorilistest tekstidest arusaamisoskust ja teadvustada sündmuste ja olukordade kultuuritausta. Metafoorilised tekstid on piltliku sõnakasutusega tekstid, mille puhul teksti tõlgendamine ei ole alati sõnasõnaline. Vanasõnad võimaldavad laiaulatuslikku kasutust keeleõppes, nii grammatika, süntaksi, foneetika ja sõnavara arendamisel, kultuurialaste teadmiste kujundamisel kui ka lugemise, kõnelemise ja kirjutamise osaoskuste edendamisel (Hanzen, 2007; Suridan 2007). Lisaks sellele on vanasõnad eriliselt väärtuslikud seetõttu, et võimaldavad õppida nii reaalsel kõnekeelt, häälendamist kui ka lauseehitust (De Proverbio, s.a.).

Vanasõnad on tõhusad ja praktilised sõnavara ja grammatika õpetamiseks, sest need pakuvad harjutamiseks värvikaid ja meeldejäätavaid näiteid. Vanasõnadel on poeetiliste omaduste tõttu kindel koht loomingu- ja akadeemilises keelekasutuses, nii sõnas kui kirjas. Fiedler

(2014) lisab veel, et vanasõnu tuleks õpetada ja õppida nii motivatsioonilistel, keeleteaduslikel, kultuurilistel ja epistemoloogilistel (tunnetusvaldkondlikel) põhjustel.

Kokkuvõtvalt vanasõnad võimaldavad inglise keele kui võõrkeele tundides õpetada keele struktuuri ja sisu ning kultuurilist tausta (Ajoke et al, 2015).

Sõnavaraõpe vanasõnade kaudu

Õppeprotsessi käigus salvestub uus informatsioon algselt lühiajalises mälus ja seejärel pikaajalises mälus (Baharian, 2014). Lühiajaline mälu on võimeline korraga omandama seitset uut informatsiooniühikut (*chunks of information*). Seetõttu ei soovitata sõnavara õpetamisel võõrkeele tundides ületada arvu seitse. Üks suuremaid väljakutseid uute sõnade õppimise juures on see, et sõnad kipuvad kiiresti ununema, eriti kui uusi sõnu ei võeta kasutusele koheselt, nagu ka ingliskeelne ütlus seda kajastab: *If you don't use it, you lose it*. Baharian (2014) väidab, et sõnavara saab tõhusalt õpetada vanasõnade kaudu. Ta põhjendab seda väidet sellega, et vanasõnad on sisutihedad, kergesti omandatavad ja kasutatavad igas situatsioonis, sest need kajastavad inimeste igapäevakogemusi. Baharian uuris 2014. aastal sõnavara õpetuse tõhusust vanasõnade kaudu. Uurimusse kaasati 90 inglise keele kui võõrkeele õppijat vanuses 17 kuni 26 eluaastat, kellest kõik olid naised. Uuritavad jaotati kolme gruppi ning paluti vastata 60 küsimusega testile sõnavara, grammatika ja loetust arusaamise kohta. Algselt viidi läbi uuritavatega eeltest, et määrata 30 õpetatava sõna õppimise tulemusi. Uuritavad, kes teadsid neid 30 sõna, eemaldati uuringust. Järgnevalt käsitleti materjal nende 30-sõnaga. Esimesele grupile õpetati sõnavara vanasõnade kaudu ilma visuaalsete abivahendite, piltideta. Teisele grupile õpetati sõnavara vanasõnade kaudu abistatavate visuaalsete vahendite, piltidega. Kolmandale grupile õpetati sõnavara traditsioonilisel viisil kontekstis ilma vanasõnade ja piltide abita. Koheselt peale materjali käsitlust järgnes test, et uurida sõnavara omandamise tõhusust. Kahe nädala pärast testiti uuritavaid uuesti, et uurida sõnavara kinnistamist.

Bahariani uurimuse tulemused näitasid, et esimese ja teise grupi uuritavate sõnavara omandamine ja kinnistamine oli kiirem ja tõhusam kui kolmanda grupi uuritavatega. Lisaks analüüsiti esimese ja teise grupi tulemusi selles suhtes kas visuaalsed vahendid nagu pildid aitasid kaasa sõnavara õppimisele. Analüüsimisel selgus, et esimese ja teise grupi tulemuste erinevus ei olnud nii märkimisväärne. Kahe esimese grupi võrdlemisel kolmanda grupiga selgus, et vanasõnade õpetamine aitab omandada ja kinnistada sõnavara, olenemata visuaalsete

abivahendite kaasamisest.

Kokkuvõtvalt võib väita, et vanasõnad kui kergesti meelde jäävad sisutihedad ütlused, aitavad omandada ja kinnistada sõnavara tõhusamalt võrreldes traditsiooniliste sõnavara õpetamise viisidega. Seetõttu on soovituslik kaasata inglise keele kui võõrkeeleeõppesse vanasõnade õpetamist, et omandada ja kinnistada sõnavara tõhusamalt.

Grammatikaõpe (keelestruktuuride õpe) vanasõnade kaudu

Vanasõnade kaudu on võimalik õpetada ja õppida inglise keele grammatikat ehk keelestruktuure. Selles töös on sõnad grammatika ja keelestruktuurid kasutatud sünonüümidena. Parömioloogid peavad täislause kontseptsiooni üheks peamiseks vanasõnade tunnuseks (Taylor, 1934; Abrahams, 1968 a; Holbek, 1970; Röhrich & Mieder, 1977, viidatud Norrick, 1985). Taylor (1939, viidatud Norrick, 1985) on lisaks veel rõhutanud, et vanasõnad on grammatilised laused. Norrick (1985) aktsepteerib vanasõnade täislause tunnust, kuid väidab vastu, et mitte kõik vanasõnad ei allu grammatika reeglitele. Sellegipoolest on vanasõnade abil võimalik grammatikat õpetada. Helene Kõiv (2011) tõi oma bakalaureusetöös välja mitmeid grammatika aspekte, mida saaks vanasõnade kaudu inglise keele tundides õpetada, tuues näiteks ingliskeelse vanasõna: *A bad workman always blames his tools.*, millega on võimalik inglise keele tunnis tutvustada kuut erinevat grammatilist aspekti, milleks ta nimetas artikli kasutamine (*a bad workman*), omadussõnade võrdlemine (*bad-* algvorm), määrsõnade kohta lauses (*always*), tegusõna oleviku vorm (*blames*), omastavate asesõnade kasutamine (*his*) ning nimisõnade ainsuse ja mitmuse moodustamine (*tool* ainsus, *tools* mitmus) (Kõiv, 2011). Lisaks nendele leidub teisigi grammatilisi aspekte, mida saaks vanasõnade kaudu III kooliastme õpilastele õpetada näiteks: sõnade järjekord lauses (word order), sõnaliigid (parts of speech), umbmäärased laused (*there is, there are*), modaalverbid (can, could, must, need, will, would, should, ought to), kõneviise (indicative- kindel, imperative- käskiv, subjunctive- subjektiivne) jne. Näiteks vanasõna: *Beggars can't be choosers.* on modaalverbi 'can' eitava lause konstruktsioon. Või näiteks vanasõna *Look before you leap!* on käskivas kõneviisis ning mõeldud hoiatusena, et vaata, enne kui hüppad (Ajoke et al, 2015).

Paraku Hanzen (2005) nentis, et vanasõnade õpetamisel on suhteliselt väike osatähtsus, ka grammatika õpetamisel vanasõnade kaudu, sest õppematerjalides esineb vanasõnu vähe. Hanzen uuris õpikutes esinevaid vanasõnu, mida Rootsi koolides kasutati A (6 õpikut) ja B (5 õpikut)

taseme inglise keele õpetamiseks. Kokku üheteistkümne õpiku kohta oli 50 vanasõna, millest A taseme kuues õpikus oli kokku 17 vanasõna ning B taseme viies õpikus oli kokku 33 vanasõna. A taseme õpikutes esines 1–5 vanasõna ja B taseme õpikutes esines 3–12 vanasõna. A taseme õpikutest leidis ta neli vanasõna, mis olid grammatika teemadega seostatud ning B taseme õpikust leidis ta ühe vanasõna, mis oli grammatika teemaga seostatud.

Kokkuvõttes saab siiski väita, et vanasõnad võimaldavad inglise keele grammatika õpetamist loominguliselt ja värvikalt, elavdades sellega keeleõpet.

1.7. Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Uurimused on näidanud (Hanzen, 2007; Mieder, 2015; Ababneh & Al-Ajlouny, 2017), et vanasõnad võimaldavad õpetada keeleoskusi, inglise keelt kõnelevate maade kultuuri ja väärtusi. Välisriikides on uuritud õpetajate arvamusi vanasõnade kasutamise kohta keeleoskuste õpetamisel ja väärtuste edastamisel inglise keele kui võõrkeele tundides. Magistritöö autori teada ei ole Eestis otseselt selliseid uurimusi veel läbi viidud.

Magistritöö eesmärgiks on selgitada välja inglise keele õpetajate arvamused vanasõnade kasutamise kohta erinevate keeleoskuste õpetamisel ja väärtuste edastamisel III kooliastme inglise keele tundides. Magistritöö eesmärgist lähtudes püstitati alljärgnevad uurimisküsimused:

1. Kuidas tähtsustavad inglise keele õpetajad vanasõnade õpetamist ja kuidas nende sõnul tähtsustavad õpilased vanasõnu?

Vanasõnade õpetus on eelkõige vajalik seetõttu, et vanasõnad on iga keele ja kultuuri osa ning teiseks seetõttu, et vanasõnad on piltlikud ütlused, mille tähendused ei ole alati sõnasõnaliselt tõlgitavad vaid need vajavad tõlgendamist (Norrick, 1985). Peale selle on vanasõnad õpetlikud, tutvustades erinevate kultuuride väärtusi ja norme ning ka rahvuste omapära. Vanasõnade kaudu on võimalik õpetada nii inglise keele oskusi, näiteks sõnavara ja grammatikat kui ka kujundada väärtusi (Fiedler, 2014). Sudirani (2007) uurimus näitas, et õpilastele üldiselt meeldivad inglise keele vanasõnad ning üle poolte uuritavatest õpilastest arvas, et vanasõnad inspireerivad ja motiveerivad neid kirjutama.

2. Kuidas kasutavad inglise keele õpetajad vanasõnu keeleoskuste õpetamist keeletunnis ja kuidas õpetajate sõnul õppematerjalid toetavad vanasõnade käsitlemist?

Vanasõnade uuringud on näidanud, et vanasõnad võimaldavad laiaulatuslikku kasutust

keeleeõppes, nii grammatika, süntaksi, foneetika ja sõnavara arendamisel, kultuurialaste teadmiste kujundamisel kui ka lugemise, kõnelemise ja kirjutamise osaoskuste edendamisel (Hanzen, 2007; Suridan, 2007). Vanasõnad on eriliselt väärtuslikud seetõttu, et võimaldavad õppida nii reaalselt kõnekeelt, hääldamist kui ka lauseehitust (De Proverbio, s.a.). Lisaks on vanasõnade õpetamine vajalik selleks, et tagada parem omavaheline suhtlemine inglise keelt emakeelena ja mitte-emakeelena rääkijate vahel (Fiedler, 2014).

3. Kuidas kasutavad inglise keele õpetajad vanasõnu väärtuste edastamiseks?

Vanasõnade üks peamisi tunnuseid on didaktiline sisu. Miederi (1994) definitisiooni kohaselt sisaldavad vanasõnad tõde, kõlbelisi põhimõtteid ja traditsioonilisi vaateid ning just oma didaktilise sisu tõttu saab vanasõnade kaudu suurepäraselt väärtusi õpetada ja kujundada. Või nagu Taylori (1994) definitsioon ütleb, on vanasõnad elutarkus, nii praktiline kui moraalne tarkus.

4. Kuidas tunnevad õpetajad parömioloog Wolfgang Miederi parömioloogilise miinimumi seast valitud 10 vanasõna ja milliseid väärtusi saab nende 10 vanasõna kaudu õpetajate arvates edastada?

Parömioloog Mieder usub, et eduka suhtluse tagamiseks peaksid inglise keelt emakeelena kui ka võõrkeelena kõnelevad inimesed tundma vähemalt 25% tema poolt kogutud 300 angloameerika vanasõna hulgast (75 vanasõna), mida ta nimetab parömioloogiliseks miinimumiks (2004, 2015). Vanasõnu on vaja teada ja tunda seetõttu, et saavutada keeletase, mis võimaldab autentses teiskeelses keskkonnas toime tulla (RÕK, 2011).

II Metoodika

Et uurida õpetajate arvamusi vanasõnade kasutamise kohta erinevate keeleoskuste ja inglise keelt kõnelevate maade kultuuritausta õpetamisel ning väärtuste edastamisel III kooliastme inglise keele tundides, kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi. Kvalitatiivset sisuanalüüsi rakendades saab uurida teemat sügavuti (Laherand, 2008). Kvalitatiivne sisuanalüüs võimaldab kasutada võrdlemisi paindlikke protseduure uuritavate tekstide analüüsimiseks, keskendudes nii teksti peamistele tähendustele kui ka latentsele sisule, st võtta arvesse ridade vahele peidetud uuritavate mõtted (Kalmus, Masso & Linno, 2015). Uurimise objektiks on õpetajate suhtumine vanasõnade kasutamisesse inglise keele tundides ja töös püütakse leida vastuseid „kuidas” ja „miks” küsimustele. Sellises uurimuses ei ole numbrilised väärtused fookuses (Laherand, 2008).

2.1. Valim

Valim moodustati mugavusvalimi põhimõttel. Mugavusvalimisse valitakse uuritavad, kes on uurijale kergesti kättesaadavad (Rämmer, 2014). Valimi moodustamisel lähtuti kriteeriumist, et õpetajad on III kooliastme inglise keele õpetajad. Magistritöö autor pöördus kirjaga õpetajate poole (Lisa 1), keda ta isiklikult tundis või keda talle soovitati kolleegide poolt. Valimisse kaasati õpetajaid alla 1-aastase kuni 40-aastase töökogemusega. Valimi moodustasid viis III kooliastme inglise keele õpetajat, kellest üks oli Tartu linna kooli õpetaja, kolm olid Tartumaa koolide õpetajad ja üks oli ühe Valgamaa kooli õpetaja. Õpetaja 3 Tartumaa koolist oli III kooliastme lihtsustatud õppekava õpetaja. Õpetajate andmed on esitatud tabelis 1. Uuritavate nimed on konfidentsiaalsuse tagamiseks asendatud pseudonüümidega. Õpetajatele eelnevalt selgitati, et uurimuses osalemine on anonüümne ja uurimistulemusi kasutatakse üldistatul kujul.

Tabel 1. Uuritavate andmed

Pseudonüüm	Töökogemus	III kooliastme õpetatavad klassid	Kooli asukoht
Õpetaja 1	11 aastat	7., 8., 9.	Tartu linn
Õpetaja 2	5 aasta	7., 9.	Valgamaa
Õpetaja 3	alla 1 aasta	7., 8., 9. (lihtsustatud õppekava)	Tartumaa
Õpetaja 4	40 aastat	7., 8., 9.	Tartumaa
Õpetaja 5	2 aastat	7., 8., 9.	Tartumaa

2.2. Andmekogumine

Kasutatav meetod andmete kogumiseks oli poolstruktureeritud intervjuu. Poolstruktureeritud intervjuu küsimuste aluseks oli Maria Hanzeni 2007. aasta lõputöö kirjalik küsimustik (Hanzeni, 2007). Sama küsimustikku kasutas Sana Ababneh (Lisa 2) oma 2015. aasta doktoritöös. Need küsimused tõlgiti magistritöö autori ja juhendaja koostöös ning kohandati intervjuu tarbeks. Hanzeni ja Ababneh küsimustiku Miederi parömioloogilise miinimumi seitsmekümneviiest vanasõnast valis magistritöö autor kümme vanasõna (Lisa 5), et teada saada, kas intervjuueeritavad õpetajad teavad nende vanasõnade tähendust ja milliseid väärtusi saab

intervjueeritavate arvates vanasõnade kaudu edastada/kujundada. Miederi arvamusel kohaselt peaksid inglise keelt õppivad ja kõnelevad inimesed minimaalselt teadma seitsetkümnet viit angloameerika vanasõna, mida ta nimetab parömioloogiliseks miinimumiks (Hanzen, 2007; Ababneh, 2015). Magistritöö autor valis kümme vanasõna, pidades silmas, et valitud vanasõnad võimaldaksid edastada võimalikult erinevaid väärtusi. Näiteks vanasõna *An apple a day keeps the doctor away* edastab tervisliku eluviisi olulisust ja vanasõna *Honesty is the best policy* väärtustab ausust.

Koostati intervjuu kava (Lisa 4) ning viidi läbi pilootintervjuu. Pilootintervjuu eesmärgiks oli teada saada intervjuu küsimuste sobilikkuses ning selle intervjuu jooksul ei tekkinud küsimuste suhtes ebakõlasid. Pilootintervjuu kestvus oli ligikaudu 25 minutit, millest salvestatud osa oli 13 minutit ja 10 sekundit ning Miederi vanasõnadega tutvumiseks ja vastandite kirjutamisele kulus umbes 12 minutit. Intervjuu katkestati, kui õpetaja Miederi vanasõnade lehega tutvus, et vähendada intervjueeritava pinget ja lasta tal rahulikult vanasõnadesse süveneda. Kui õpetaja teadis eestikeelset vanasõna vastet, kirjutas ta selle vastava vanasõna juurde.

Paar päeva enne esimese põhi-intervjuu läbiviimist avastas magistritöö autor, et pilootintervjuust oli välja jäänud magistritöö projektis olev viimane põhiküsimus, mis lisati intervjuu kavasse: Kuidas õpetajate arvates mõistavad õpilased vanasõnu ja kuidas õpilastele meeldib nende üle arutleda? Pilootintervjuus uuritav õpetaja siiski kaudselt vastas ka välja jäänud küsimusele ning seetõttu magistritöö autor arvas, et andmeid on piisavalt, et lisada pilootintervjuu andmed ka uurimustetulemustesse.

Andmeid koguti 2019. aasta märtsi- ja aprillikuu jooksul. Poolstruktureeritud intervjuud viidi läbi viie III kooliastme inglise keele õpetajaga (vt lk 20). Magistritöö eetilise tagamiseks intervjueerija lähtus järgnevatest põhimõtetest (Lepik et al, 2014):

- järgis elementaarseid viisakusreegleid, et tagada intervjuude hea õhustik ja head suhted intervjueeritavatega;
- selgitas intervjueeritavatele, et uurimuses osalemine on vabatahtlik;
- tutvustas intervjueeritavatele uurimuse tausta;
- teavitas, et andmeid kasutatakse anonüümselt ja üldistud kujul ainult käesoleva magistritöö tarbeks ning andmeid ei jagata kolmandate isikutega;
- õpetajad, kellega viidi intervjuud läbi kooliruumides, teavitasid sellest ise koolijuhtkonda

kooli sisekultuurist lähtudes.

Intervjuud viidi läbi õpetajate poolt valitud sobival päeval, kellaajal ja kohas. Õpetajatega 1 ja 4 viidi intervjuud läbi õpetajate klassiruumides, kus nad töötavad, sest need ruumid olid õdusad ja hubased ning õpetajad tundsid end seal mugavalt. Õpetajatega 2 ja 3 viidi intervjuud läbi õpetajate kodudes, valides intervjuuks väikese ja hubase ruumi. Õpetajaga 5 viidi intervjuu läbi ühes Tartu linna kohvikus, mis oli piisavalt vaikne ja miski ei häirinud intervjuud. Magistritöö autor (intervjueerija) isiklikult intervjueeris III kooliastme inglise keele õpetajaid silmast-silma. Intervjuu alguses intervjueerija tutvustas magistritöö eesmärki. Pärast magistritöö eesmärgi tutvustust palus intervjueerija õpetajatel täita ankeedi taustaküsimustega (Lisa 3), millele järgnes intervjuu. Intervjuu küsimused esitas intervjueerija vastavalt kavale. Intervjuud salvestati ja toimumise aeg dokumenteeriti uurimispäevikus (Lisa 6). Intervjuude salvestamiseks kasutas intervjueerija oma isikliku nutitelefoni võimalusi, Voice Memo app'i, mis toimis edukalt. Intervjuu neljanda põhiküsimuse juurde jõudes salvestamine ajutiselt katkestati ja anti õpetajatele aega tutvuda parömioloog Miederi pakutud vanasõnade lehega. Õpetajatel paluti ühtlasi ka kirjutada juurde vanasõnade eestikeelsed vasted.

Pärast vanasõnadega tutvumist ja küsitluslehe täitmist jätkati intervjuud kavakohaselt ning intervjuu salvestamine jätkus. Intervjuu lõpetuseks andis intervjueerija õpetajatele võimaluse lisada vabas vormis omalt poolt mõtteid, mida intervjuus ei käsitletud, kuid mida intervjueeritav peab vanasõnade õpetamise juures oluliseks. Iga intervjuu kogukestvus oli umbes 20–25 minutit.

Intervjuu järgselt dokumenteeriti intervjuu läbiviimise jooksul tekkinud tunded ja mõtted, mida intervjueerija võiks järgnevate intervjuude puhul arvestada ja paremini teha. Uurimuse protsessi kajastati uurijapäevikus (Lisa 6). Enne järgmise etapi juurde asumist luges autor uurijapäevikusse kirja pandud mõtteid ja ideid, et olla järgmiseks intervjuuks või ka etapiks paremini valmis.

2.3. Andmeanalüüs

Andmeanalüüs viidi läbi etappidena. Esimene etapp oli intervjuude transkribeerimine ehk intervjuu muutmine tekstiks. Transkribeerimisel kasutati TTÜ Küberneetika Instituudi foneetika- ja kõnetehnoloogia poolt väljatöötatud veebipõhist kõnetuvastus tehnoloogiat aadressil

<http://bark.phon.ioc.ee>. Vastav veebipõhine kõnetuvastus tehnoloogia võimaldab eestikeelsete kõnesalvestuste automaatset transkribeerimist. Uurija laadis üles helifailid ning umbkaudselt 10–15 minuti jooksul saadeti transkriptsioonidega failid uurija e-posti kontole (Lisa 7). Transkriptsioone kontrollides märkas uurija, et puudus selge intervjueri ja intervjueritava ütluste eristus ning ingliskeelsed vanasõnad olid transkriptsioonides ebakorrektesed, sest veebipõhine tehnoloogia ei tuvastanud ingliskeelsete suuliste ütluste korrektset kirjalpilti. Seetõttu kuulas magistritöö autor kõik intervjuud üle ja vajadusel tegi transkriptsioonides korrekture. Transkribeerimise eesmärk on räägitu kirjapanemine nii täpselt kui võimalik. Transkribeerimise detailsus oleneb uurimuse eesmärgist, kui soov on analüüsida nii verbaalselt kui mitteverbaalselt väljendatud, tuleks transkriptsioonides lisada eraldi märgistused sõna rõhule, ohkamisele, naermisele vms ning lisada ka mõttepausid ja venitused (Lepik et al., 2014). Magistritöö autor ei pidanud mitteverbaalse detailsuse transkribeerimist vajalikuks ning seetõttu ei ole transkriptsioonidesse mitteverbaalseid erimärgistusi lisatud. Kõnesalvestuse automaatne transkribeerimine hõlbustas ja kiirendas transkribeerimise protsessi. Transkriptsioonid olid piisavalt korrektsed, et neid sai pärast korrektuuri kasutada sisuanalüüsi tegemiseks. Ühe 15-minutilise salvestuse transkribeerimine võttis aega umbes 1,5 tundi. Intervjuude transkribeerimise koguprotsess võttis aega ligikaudu 8 tundi.

Teine etapp oli andmete analüüs osaliselt QCAMap programmiga ja osaliselt manuaalselt st kasutades käsitsi tööna induktiivset sisuanalüüsi meetodit, mida nimetatakse ka tavapäraseks sisuanalüüsiks (Kalmus, Masso & Linno, 2015). Kalmus, Masso ja Linno (2015) kirjeldavad tavapärase sisuanalüüsi protsessi järgnevalt:

- Teksti loetakse korduvalt, et materjali sisse elada ja tunnetada selle tervikut, nagu loetaks romaani.
- Seejärel loetakse teksti sõnahaaval, et tuletada koode, tõstes tekstist esile sõnu, mis väljendavad tähtsamaid mõtteid ja kontseptsioone.
- Tekstist tulenevalt tähtsamad mõtted ja kontseptsioonid formuleeritakse tähenduslikeks üksusteks ehk koodideks.
- Koodid korrastatakse ja rühmitatakse tähendusrikasteks kogumiteks, milleks on kategooriad.
- Algselt koodid organiseeritakse alakategooriatesse ning alakategooriad omakorda kategoriseeritakse sarnaste tähenduslikkuse alusel põhikategooriatesse.

- Katergooriade hierarhilise struktuuri visualiseerimiseks võib kasutada puudiagrammi.

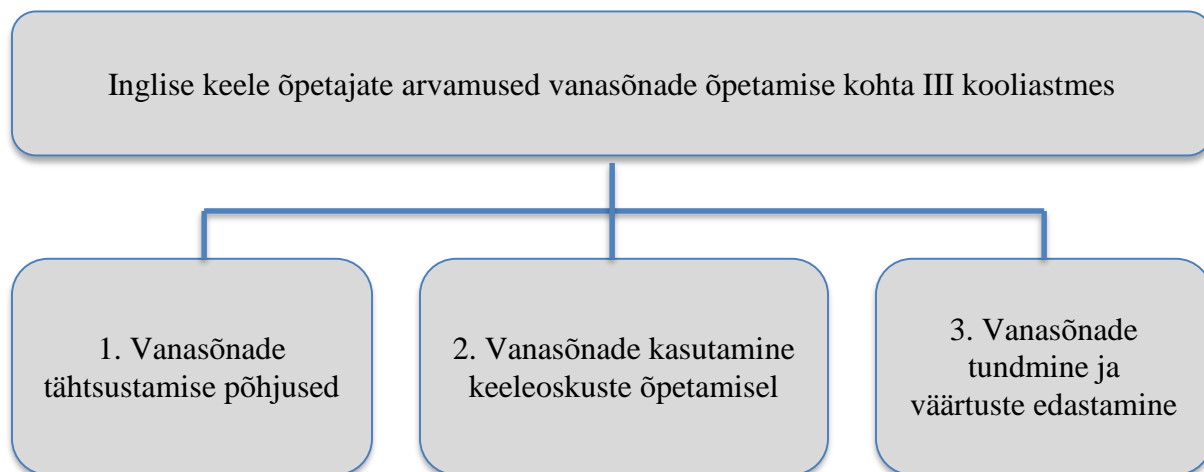
Selle magistr töö autor järgis Kalmus, Masso ja Linno (2015) kirjeldatud sisuanalüüsi protsessi. Uuri ja laadis transkribeeritud intervjuu failid QCAMap'i programmi. Uuri ja luges intervjuu tekste korduvalt ning tähtsamate mõtete ja kontseptsioonide juurde lisan lühikesed sõnapaarid ja/või lühikesed laused, moodustades koodid. Koodid on tähenduslikud üksused, mis edastavad tähtsamaid mõtteid ja kontseptsioone uuritava teema kohta. Kodeerimise käigus saadi 86 koodi. Seejärel koondas uuri ja sarnase sisu ja mõttega koodid alakategoriatesse. Kuna magistr töö autoril ei õnnestunud kaaskodeerijat leida, siis tehti 5–7 päevane paus ning viidi läbi korduskodeerimine. Korduskodeerimine tõstab uurimuse reliaablust ehk usaldusväärsust tõstmiseks (Rämmer, 2014). Kodeerimise protsess teostati QCAMap programmiga, kasutades New-Inter-Code-Agreement funktsiooni. Analüüsi algseid ja uusi koode (Lisa 8), mis olid sarnased ning seetõttu algseid koode kasutati andmete analüüsimisel.

Järgmisena jätkati tööd manuaalselt peakategoriade moodustamisega rühmitades alakategoriad sarnaste mõtete ja kontseptsioonidega peakategoriateks. Muudeti ka alakategoriade sõnastust täpsemaks. Lisaks eraldiseisvad 1. ja 6. uurimusküsimus ning 2. ja 3. uurimusküsimus (vt. lisa 4) koondati 1. ja 2. uurimusküsimuseks (vt. lk 18), sest need küsimused moodustasid loogilise terviku uurimustulemuste esitamiseks.

Järgmises peatükis käsitletakse uurimustulemusi. Tulemuste illustreerimiseks tuuakse välja õpetajate mõtted nii tsitaatide kui parafrasidena. Mõningate tsitaatide puhul tegi magistr töö autor muudatusi, et õpetajate mõtteid loetavamalt ja selgemalt edastada. Autori poolt muudetud/lisatud sõnad on kantsulgudes. Uurimuse eetilise tagamiseks jäetakse õpetajad anonüümseks ja kasutatakse pseudonüüme Õpetaja 1, Õpetaja 2, Õpetaja 3, Õpetaja 4 ja Õpetaja 5. Need pseudonüümid on õpetajatele antud intervjuude läbiviimise järjekorras.

3. Uurimuse tulemused

Magistr töö eesmärgiks on selgitada välja inglise keele õpetajate arvamused vanasõnade kasutamise kohta erinevate keeleoskuste õpetamisel ja väärtuste edastamisel III kooliastme inglise keele tundides. Andmeanalüüsi tulemusel eristus kolm peakategoriat, mis on esitletud joonisel 1 süsteemsemaks esitlemiseks.

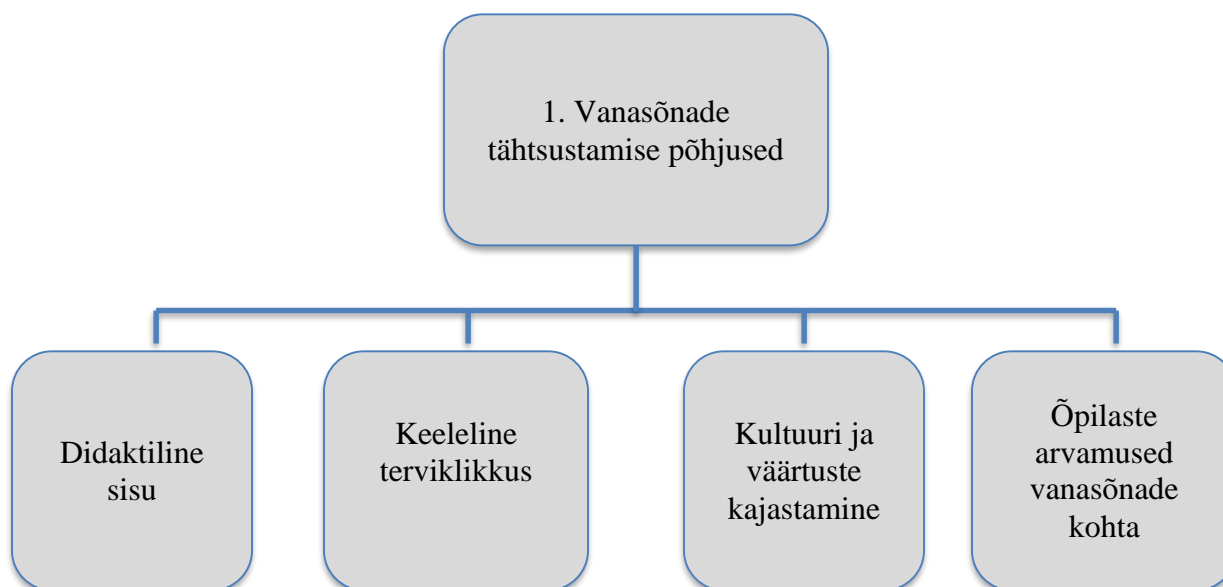

Joonis 1. Inglise keele õpetajate arvamused vanasõnade õpetamise kohta III kooliastmes

Edasi käsitletakse esimese peakategooria uurimustulemusi koos alakategooriatega.

3.1. Vanasõnade tähtsustamise põhjused

Esimese, teise ja kolmanda uurimusküsimuse põhjal eristus esimene peakategooria nelja alakategooriaga, mis on esitletud joonisel 2.

Joonis 2. Vanasõnade tähtsustamise põhjused

Didaktiline sisu

Uurimuses osalenud õpetajad kirjeldasid terminit „vanasõna” erinevate tunnuste alusel, kuid kokkuvõtvalt mõistsid õpetajad terminit vanasõna kui tarku ja nõuandvaid sõnu, mis edastavad väärtusi ja kultuuritausta. Õpetajad pidasid oluliseimaks keeleõppes just vanasõnade tähenduse ja inglise keelt kõnelevate maade kultuuri mõistmist, nagu ka seda, mida need targad ja nõuandvad sõnad tähendavad ning kuidas need väljendavad inglise keelt kõnelevate maade kultuurilisi erinevusi.

Vanasõnad on targad sõnad. Kultuuriliselt ma ütleksin, et võib-olla natuke erinevad, et mis tähendab ühes kultuuris ühte, ei pruugi teises kultuuris sama tähendada. Ja sellised nagu nõuandvad. Targad sõnad. (Õpetaja 1)

Näiteks Õpetaja 3 selgitas, et ta aeg-ajalt meenutab õpilastele *Hard work beats talent every time*, püüdes selle vanasõna kaudu õpetada töökuse väärtust, andes mõista, et edu ei põhine andekusel vaid töökusel.

*Kui õpilased hakkavad vahetult põhikooli või keskkooli lõpetama, siis mulle kohe meeldib seda öelda: *Hard work beats talent every time*, siis nad [mõistavad]/.../, et sul ei pea kõik olema kaasasündinud, aga sa saad kõiki oma võimeid edasi arendada. (Õpetaja 3)*

Õpetajad leidsid, et vanasõnad on olemuselt õpetlikud ning seetõttu on neil kindel osa väärtuskasvatases.

Keeleline terviklikkus

Intervjueeritud õpetajad tõid välja, et vanasõnad võimaldavad mõista keele nüansse ning õppida keelestruktuure ja sõnavara. Vanasõnad on keeleliselt terviklikud, sest ühe täislausega edastatakse õpetlik sisu. Õpetaja 4 arvates on vanasõnade õpetamine oluline seetõttu, et vanasõnad aitavad aru saada keele nüanssidest ning võimaldavad õpetada keelestruktuure (Õpetaja 2) ja sõnavara (Õpetaja 5). Lisaks laiendab vanasõnade õpetamine keelenägemust ja autentset keelekasutust.

Kui inimene oskab vanasõnu oma kõnes näiteks pikkida sisse, et ta tõesti oskabki seda keelt rohkem kui lihtsalt mõni selline, kes ei ole seda väga palju õppinud, et kohe on näha, et ta on seda õppinud./.../ Kindlasti aitab mingit ühist keelt leida teatud kontekstides, et vanasõnad on niivõrd universaalsed, et kõik saavad nendest lõppkokkuvõttes aru. Et kui kohvikus räägid näiteks oma uue sõbraga ja siis [ütled] mõne vanasõna lisaks, et see nagu elavdab [suhtlust]. (Õpetaja 1)

Kultuuri ja väärtuste kajastamine

Intervjueeritavad pidasid vanasõnade õpetamise juures olulisteks aspektideks ka kultuuri ja väärtuste kajastamist. Õpetajate arvates peegeldavad vanasõnad kultuuride omapärasid, näiteks võimaldavad need võrrelda inglise keele ja emakeele vanasõnade erinevusi ja sarnasusi.

Vanasõnad on kultuurilise taustaga kindlasti. Igas kultuuris on erinevad vanasõnad, erineva tähtsusega aspektid, mida rõhutatakse. (Õpetaja 3)

Vaadates erinevate maade vanasõnu ...tuleb väga hästi välja, mis on mingisuguses piirkonnas olnud oluline [väärtus] või mis on nagu olulisem kui teises piirkonnas. (Õpetaja 2)

Näiteks vanasõna: *When in Rome, do as the Romans do* kajastab kultuuride tundmise tähtsust. Õpetajate arvates tuleb kultuure tunda, et mõista mis on erinevates kultuurides aktsepteeritud või mitteaktsepteeritud ning käituma vastavalt.

Õpilaste arvamused vanasõnade kohta

Õpetajate sõnul tähtsustavad ja mõistavad õpilased vanasõnu väga erinevalt. Kolme õpetaja arvates mõistavad õpilased vanasõnu päris hästi, kuid kahe õpetaja arvates mitte kuigivõrd hästi. Õpetaja 1 selgitab, et vanema kooliastme õpilased saavad vanasõnadest päris hästi aru, kuna nad on analüüsivõimelisemad ning nad on käsitlenud ka vanasõnu emakeeletundides. Õpetaja 4 aga väidab, et:

Tegelikult tänapäeval on läinud keerulisemaks see mõistmine sellepärast, et [õpilaste] sõnavara, lugemus on minu arvates väiksem ja nad ei saa niisugustest metafoorsetest ütlustest tihtipeale aru. [Vanasõnu] tuleb alati selgitada /.../, siis tuleb kontrollida, et mis see sisu on, kuidas [õpilased] aru said.

Õpetajate arvates on üldiselt neid õpilasi, kellele meeldib vanasõnade üle arutleda ja neid kasutada ning on neid õpilasi, kellele vanasõnad üldse ei meeldi.

Eks see on nii ja naa. Alati on ju igas klassis neid, kellele meeldib arutleda ja neid kellele ei meeldi. Mõne jaoks on kindlasti täiesti mõttetu, et miks need üldse. Mingid vanasõnad on ju nagu vanad. Aga on ka neid, kellele kindlasti meeldib ja arvavad, et on ikka põhjuseid, miks vanasõnad on alles jäänud ja siiaamaani kasutame. Et ei ole lihtsalt niisama kuskilt keegi kogu aeg välja kirjutanud. (Õpetaja 2)

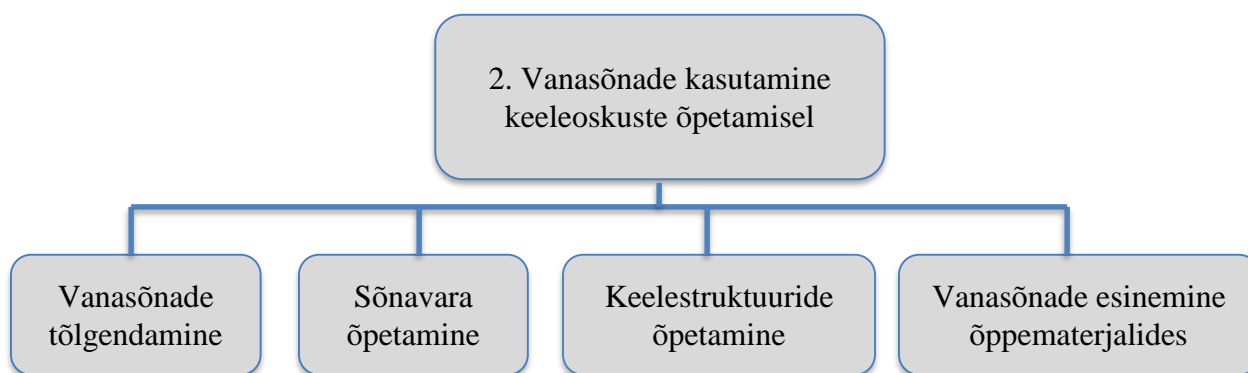
See sõltub nende tööst. Tänapäeval on hästi palju neid, kellele üldse ei meeldi keeleline töö tegelikult. Mõtlevad, et tuleb kuskilt niisama [keeluskus] külge. Kui aga hoogu

satuvad, siis teevad tõesti hasartselt. (Õpetaja 4)

Edasi käsitletakse teise peakategooria uurimustulemusi koos alakategooriatega.

3.2. Vanasõnade kasutamine keeleoskuste õpetamisel

Teise uurimusküsimuse põhjal eristus teine peakategooria kolme alakategooriaga, mis on esitletud joonisel 3.

Joonis 3. Vanasõnade kasutamine keeleoskuste õpetamisel

Vanasõnade tõlgendamine

Vanasõnade õpetuse juures pidasid õpetajad tähtsaimaks vanasõnade tähenduse mõistmist ja tõlgendamist ning vanasõnade kasutust kontekstis. Paljud vanasõnad on metafoorilised ning nõuavad tõlgendamisoskust.

Vanasõnad panevad lapsed mõtlema ning võimaldavad õpilastel mõelda abstraktsematest mõistetest konkreetsemalt. (Õpetaja 1)

Õpetajatele on tähtis, et õpilased mõistaksid vanasõnu ja nende tähendust. Õpetaja 3 pidas oluliseks, et õpilased saaksid vanasõnade sisust aru.

Pea oluliseks seda, et tuleb jälgida, mis kooliastmele [õpetaja] millist vanasõna õpetab, et vanasõna ei tohi olla liiga keeruline. [See] peab olema natukene ülekantav meie oma emakeelde, et õpilane saaks aru selle vanasõna tegelikku tähendust. (Õpetaja 3)

Vanasõnade tõlgendamisoskuse arendamiseks õpetajad kasutavad erinevaid viise. Vanasõnu seostatakse erinevate vestlusteemadega ja kasutatakse nende teemade sissejuhatamiseks.

Õpetajad vajadusel tõlgivad vanasõnu ja selgitavad nende metafoorilist kasutust ning arutlevad õpilastega vanasõnade üle. Ka võrreldakse inglise ja eesti keele vanasõnu, pannakse vanasõnu ja selgitusi kokku ning joonistatakse nende järgi.

Sõnavara õpetamine

Uurimusest selgus, et sõnavara õpetamine vanasõnade kaudu toimub integreeritud tegevuste, näiteks selgitamise, tõlkimise, vanasõnade tähenduse üle arutlemise ja lünktekstide täitmise kaudu. Mitmed õpetajad väitsid, et algselt püüavad nad välja selgitada, kuidas õpilased ise mõistavad õppematerjalides esinevaid vanasõnu ning paluvad õpilastel ka tuua eestikeelsete vanasõnade vasteid. Tundides võrreldakse ingliskeelseid ja eestikeelseid vanasõnu ning sõnade tähendust ja kasutust vanasõnades. Kui õpilased ei tea vanasõnades esinevate sõnade tähendust ja/või ei ole need neile mõistetavad, siis õpetajad selgitavad nii sõnade otsest tähendust kui metafoorilist mõtet.

Õpetaja 1 tõi välja, et vanasõnade kaudu on võimalik sõnavara õpetada. Ta tõi näiteks vanasõna *Haste makes waste*. Riimuvad sõnad *haste* ja *waste* rikastavad õpilaste sõnavara ja neid on koos kerge meelde jätta. Selgus ka, et õpetajad kasutavad aeg-ajalt vanasõnu igapäevasuhtluses jutu sees, rikastades sellega niiviisi suhtluskeelt.

Täna [29.03.2019] just oli [situatsioon]. Poisid tulid klassi, üheksanda [klassi] poisid tulid. Ja üks, siis ütles: „Parem hilja kui mitte kunagi” Nad jäid hiljaks. Ja siis ma küsisin, et kuidas see siis inglise keeles on. Tema ei ole eriti tugev inglise keeles, aga sõnahaaval siis pani ikka kokku [Better late than never].../ Ja siis neil tuli juba teisi vanasõnu. (Õpetaja 4)

Keelestruktuuride õpetamine

Õpetajate arvates võimaldavad vanasõnad õpetada kõiki keele osaoskusi: lugemisoskust, kirjutamisoskust, kõnelemisoskust ja kuulamisoskust kui ka sõnavara, grammatikat (keelestruktuure) ja hääldusoskust.

Vanasõnade kaudu saab kindlasti õpetada keelestruktuure ehk grammatikat (Õpetaja 5). Uurimusest selgus, et sarnaselt sõnavara õpetamisele toimub ka keelestruktuuride õpetamine vanasõnade abil integreeritud tegevuste, nagu näiteks vanasõnade poolitamise ja lauseks kokku panemise (Õpetaja 4), grammatiliste lünktekstide täitmise (Õpetaja 1) ja tõlkimise (Õpetaja 3)

kaudu. Õpetaja 1 kasutas keelestruktuuride õpetamiseks näiteks vanasõna *Haste makes waste*. Ta toob välja, et tegusõna *makes* on lihtoleviku kolmandas pöördes.

Vanasõnade esinemine õppematerjalides

Vanasõnad võimaldavad laiaulatuslikku kasutust keeleõppes, kuid intervjuudest jäi kõlma, et vanasõnu kasutatakse inglise keele tundides vähe, kuna õppematerjalides esineb neid suhteliselt vähe.

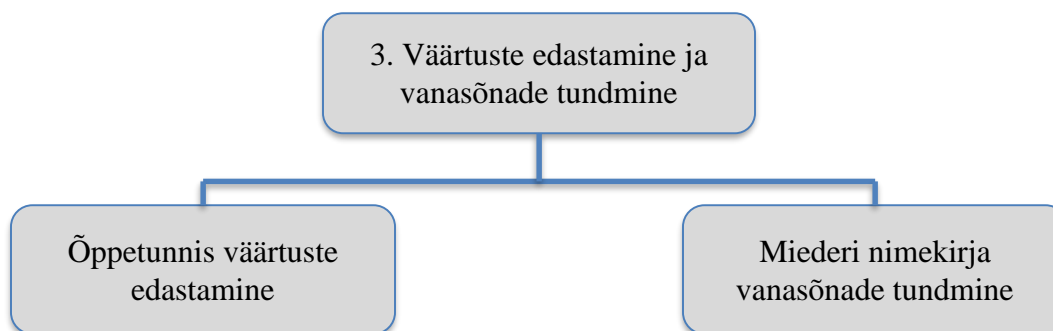
Leidub, aga mitte väga sageli (Õpetaja 4).

Õppematerjalides esinevad vanasõnad on pigem sissejuhatuseks teemasse või teemade seostamiseks kui keelestruktuuride õpetamiseks. Kolm õpetajat viiest õpetajast, Õpetaja 1, Õpetaja 2 ja Õpetaja 4 arvasid, et Eesti autorite õppematerjalides esineb rohkem vanasõnu kui Ühendkuningriikide õppematerjalides, mainides *I love English*'i õppematerjalide sarja (Jõul & Kurm, 2005). Üks intervjuueeritavast õpetajast, Õpetaja 3, kes on õpetanud alla aasta, ei olnud õppematerjalides veel vanasõnadega kokku puutunud ning Õpetaja 5 arvamuse kohaselt esineb Ühendkuningriikide õppematerjalides rohkem vanasõnu kui Eesti autorite õppematerjalides.

Edasi käsitletakse kolmanda peakategooria uurimustulemusi koos alakategooriatega.

3.3. Vanasõnade tundmine ja väärtuste edastamine

Kolmanda ja neljanda uurimusküsimuse põhjal eristus kolmas peakategooria kahe alakategooriaga, mis on esitletud joonisel 4.

Joonis 4. Väärtuste edastamine ja tundmine

Õppetunnis väärtuste edastamine

Vanasõnade õpetamise juures pidasid õpetajad tähtsaks selgitada ja arutada õpilastega, milliseid väärtusi vanasõnad edastavad.

Vanasõnadel on kõigil mingisugune õpetlik eesmärk, millega edastatakse väärtusi (Õpetaja 3).

Vanasõnade kaudu saab rääkida väga erinevatel moraalsetel ja eetilistel teemadel (Õpetaja 1).

Väga sageli vanasõnad just ongi niisugused, mis on väga oluline osa väärtusõpetusest. Annavad edasi rahvatarkust, hinnanguid ja suhtumisi, näiteks suhtumist töötegemisse ja õppimisse ning ka sõprusest. (Õpetaja 4)

Õpetajate arvates vanasõnad edastavad käitumuslikke, arvamusaluseid, kultuurilisi, isikulisi ja iseloomuomaseid väärtusi, millega kujundatakse head inimest.

Mina kasutan hästi tihti seda Still water runs deep, et „Vaga vesi sügav põhi”. Siis ma kasutan Hurry up, time is money ning Better safe than sorry. (Õpetaja 1)

Õpetaja 4 selgitas, et koolis on kiusamine aktuaalne teema ning vanasõna *Do unto others as you would have them do unto you*, väärtustab teistesse hästi suhtumist.

Kui sa ise ei põhjusta halba või kui sa ise oled kena teiste vastu, siis on ka teised sinuga kenad. (Õpetaja 4)

Vanasõnad väärtustavad, et kuidas olla hea inimene. Muidugi siin tekib küsimus, kes on hea inimene. Ma arvan, et vanasõnad edastavad mingisuguseid käitumisnorme põhimõtteliselt. (Õpetaja 5)

Vanasõnad võimaldavad edastada kõiki väärtusi, mis on inimese jaoks olulised. Vanasõnad edastavad kultuuriväärtusi, mille kaudu kujundatakse kultuuripädevust. Vanasõnade kaudu edastatakse iseloomu- ja isiksuse väärtusi, kujundades inimese iseloomu ja isiksust. (Õpetaja 3)

Õpetajad leidsid, et vanasõnadel on väärtuskasvatuses oluline roll ning õpetajad kasutavad vanasõnu väärtuste edastamiseks, peamiselt käitumise, arvamuste/suhtumiste, kultuuriliste teadmiste ja isiksuse kujundamise väärtusi.

Miederi nimekirja vanasõnade tundmine

Uurimuses selgus, et õpetajad tundsid Miederi nimekirja kõiki 10 vanasõna (Lisa 5).

Õpetajad tõid välja ingliskeelsete vanasõnade eestikeelseid vasteid ja väärtusi, mida saaks nende kümne vanasõnaga edastada. Lisa 9 on esitletud Miederi nimekirja vanasõnade eestikeelsed vasted ja väärtused ning sulgudesse on pandud õpetajate pseudonüümide lühendid vastavalt, kuidas õpetajad vastasid. Esimese ja seitsmenda vanasõna puhul õpetajate arvates eestikeelseid vasteid ei esine või nad ei olnud nendest teadlikud. Õpetaja 3 tõi nende kahe vanasõna puhul välja pigem tõlked kui vasted. Teise kuni kuuenda vanasõna puhul esinesid eestikeelsetes vastetes leksikaalsed variatsioonid. Kolmanda ja viienda vanasõna puhul õpetajad ei toonud välja väärtusi, mida nende vanasõnade kaudu võiks edastada. Kõik õpetajad arvasid, et õpilased peaksid neid kümmet vanasõna teadma.

Lisaks tõi neli õpetajat veel välja vanasõnu, mida õpilased peaksid kindlasti teadma ning õpetajate pseudonüümi lühendid on esitatud pakutud vanasõnade järel sulgudes.

- Still water runs deep. (Õ1)
- Time is money. (Õ1)
- Better safe than sorry. (Õ1)
- Parem varblane pihus, kui vares katusel. (Õ2, inglise keeles ei meenunud)
- Hard work beats talent every time. (Õ3)
- Never put off until tomorrow what can you do today. (Õ4)
- Too many cooks spoil the broth. (Õ4)
- What goes around comes around. (Õ4)

Nendest väljatoodud vanasõnadest on neli vanasõna ka Miederi parömioloogilise miinimumi hulgas (75 vanasõna hulgas), mida võiksid inglise keelt kõnelevad inimesed teada:

- Still water runs deep.
- Time is money.
- Never put off until tomorrow what can you do today.
- Too many cooks spoil the broth.

4. Arutelu

Uurimused on näidanud (Hanzen, 2007; Suridan 2007; Ababneh, 2015; Ajoke et al, 2015), et

vanasõnad võimaldavad inglise keele kui võõrkeele õpetamisel laiaulatuslikku kasutust, nii keeleoskuste õpetamisel kui ka väärtuste ja kultuuride kajastamisel. Vanasõnade õpetamine on tähtis seetõttu, et vanasõnad on iga keele ja kultuuri osa ning vanasõnad on piltlikud ütlused, mille tähendused ei ole alati sõnasõnaliselt tõlgitavad, vaid need vajavad tõlgendamist (Norrick, 1985). Vanasõnade definitsioonidele tuginedes saab väita, et vanasõnad on õpetlikud, tutvustavad erinevate kultuuride väärtusi ja norme ning ka rahvuste omapära. Vanasõnade kaudu on võimalik õpetada nii inglise keele oskusi, näiteks sõnavara ja grammatikat kui ka kujundada väärtusi (Fiedler, 2014).

Välisriikides on läbi viidud mitmeid uurimusi, et välja selgitada inglise keele õpetajate suhtumist vanasõnade õpetamisesse (Hanzen, 2007; Ababneh, 2015), aga magistritöö autori teada ei ole Eestis veel seda otseselt uuritud. Sellega seonduvalt seati uurimuse eesmärgiks välja selgitada inglise keele õpetajate arvamused vanasõnade kasutamise kohta erinevate keeleoskuste õpetamisel ja väärtuste edastamisel III kooliastme inglise keele tundides.

Esimese uurimusküsimusega sooviti teada saada, kuidas tähtsustavad inglise keele õpetajad vanasõnade õpetamist ja kuidas nende sõnul tähtsustavad õpilased vanasõnu? Uurimusest selgus, et õpetajad tähtsustavad vanasõnade õpetamisel inglise keele tunnis peamiselt vanasõnade tähenduse üle arutlemist ning inglise keelt kõnelevate maade kultuuri ja kultuuritausta lahti mõtestamist ning vanasõnade kaudu väärtuste edastamist. Õpetajad selgitavad ja arutavad koos õpilastega vanasõnade otsese kui ka metafoorilise tähenduse üle ning väärtuste üle, mida vanasõnad edastavad. Lisaks võrreldakse ingliskeelsete ja eestikeelsete vanasõnade erinevusi ja sarnasusi ning vanasõnades kajastatavaid kultuurilisi aspekte.

Sudirani 2007. aasta uurimuses järeldati, et õpilastele üldiselt meeldivad ingliskeelsed vanasõnad. Selles uurimuses selgus aga, et on õpilasi, kellele meeldib töötada vanasõnadega ja on ka neid õpilasi kellele see eriti ei meeldi. Õpetajate vastustest jäi mulje, et siiski on ülekaalus neid õpilasi, kellele vanasõnad meeldivad. Õpetajatel on erinevad arvamused selle kohta, kuidas õpilased vanasõnu mõistavad. Kolm õpetajat viiest arvasid, et õpilased mõistavad vanasõnu suhteliselt hästi ning kaks õpetajat arvasid, et mitte nii väga, kuna sõnavara tundmine ja lugemus on tänapäeval vähene. Vanasõnu tuleb siiski õppida, kuna vanasõnad on piltlikud ütlused, mille tähendused ei ole alati sõnasõnaliselt tõlgitavad, vaid need vajavad tõlgendamist (Norrick, 1985).

Teise uurimusküsimusega sooviti välja selgitada, kuidas kasutavad inglise keele õpetajad vanasõnu keeleoskuste õpetamist keeletunnis ja kuidas õpetajate sõnul õppematerjalid toetavad

vanasõnade käsitlemist. Keeleoskuste õpetamine vanasõnade kaudu on aga pigem integreeritud ja otseselt eesmärgistamata, kuigi vanasõnad võimaldavad mitmekesisist keeleoskuste õpetamist (Suridan, 2007; Fiedler, 2014; Ajoke et al, 2015). Intervjueeritavate õpetajate arvates saab vanasõnade kauduedukalt õpetada ka keele osaoskuseid: lugemist, kirjutamist, kõnelemist ja kuulamist ning teisi oskusi: sõnavara, hääldamist ja grammatikat. Õpetajad tunnistasid, et otseselt keeleliste aspektidele pööratakse vanasõnade õpetamisel teisejärguliselt tähelepanu. Rohkem keskendutakse vanasõnade tähenduse ja kultuuri erinevate aspektide mõistmisele ja väärtuste edastamisele.

Vanasõnade tähtsustamise osas sarnanevad Eesti inglise keele õpetajate kohta käivad uurimustulemused Maria Hanzeni 2007. aasta uurimustulemustega. Ta toob välja, et vanasõnadel on üldiselt väike osatähtsus inglise keele kui võõrkeele õpetamisel. Kui vanasõnu õpetatakse, siis pigem arutletakse tähenduse ja rootsikeelsete vastete üle ning ka mingil määral arutletakse kultuuri ja metafooride üle. Põhjuseks võib arvata on see, et õppematerjalides esinevad vanasõnad ei ole seostatud keelestruktuuriliste teemadega või on neid äärmiselt vähe, nagu selgus Hanzeni (2007) uurimuses. Ta selgitab, et õpikutes esinevaid vanasõnu enamusest seostatakse erinevate teemade arutelu arendamiseks, mis puudutavad noori, näiteks armastust, suhteid ning õigeid ja väärraid teguviise. Samasugustele tulemustele nagu Hanzen (2007) oma uurimuses jõuti ka meie uurimuses. Kuigi vanasõnadel on laiaulatuslikud kasutusvõimalused, selgus, et intervjueeritud õpetajate arvates on vanasõnade õpetamisel suhteliselt väike osatähtsus inglise keele tundides, mille üheks põhjuseks võib olla asjaolu, et õppematerjalides esineb vähe vanasõnu.

Selles uurimuses leidsid kolm õpetajat, et Eesti autorite õppematerjalides esineb isegi rohkem vanasõnu kui Ühendkuningriikide õppematerjalides, tuues välja *I love English* õppematerjalide sarja (Jõul & Kurm, 2005). Kolm õpetajat viiest õpetavad Ühendkuningriikide õppematerjalide järgi, näiteks „Solutions”, „Spark 2”, „Gold Preliminary”, „Next Move” ja „Challenges”. Üle kümneaastase tööstaažiga õpetajad otsivad ka ise vanasõnu internetist keeletundide läbiviimiseks. Paraku alla viie aastase tööstaažiga õpetajad tunnistasid, et nad ei püüa vanasõnu tundide läbiviimiseks erinevatest allikatest leida.

Eestis kasutatavates õppematerjalides esinevad vanasõnad on enamusest teemade sissejuhatamiseks ja/ või teemade seostamiseks ning inglise keelt kõnelevate maade kultuuri tutvustamiseks, nn. kultuuriampsud. See võib olla põhjuseks, miks õpetajad tõid vanasõnadest

rääkides esile just neid aspekte.

Kolmanda uurimusküsimusega sooviti teada saada, kuidas kasutavad inglise keele õpetajad vanasõnu väärtuste edastamiseks. Õpetajad tõid uurimuses välja, et nad kasutavad vanasõnu väärtuste edastamiseks. Vanasõnade kaudu õpetajad püüavad edastada väärtusi, mis kujundavad hea inimese. Näiteks vanasõna *Do unto others as you would have them do unto you* edastab käitumuslikku väärtust, et käituda ja suhtuda teistesse nõndaviisi nagu igaüks soovib, et nendega käitutakse. See vanasõna edastab austamise ja lugupidamise väärtust, kuna igaüks soovib, et teda koheldakse ja temaga käitutakse austavalt ja lugupidavalt. Tänapäeval on koolikiusamine ja koolivägivald aktuaalsed teema ning vanasõnad on targad ütlused, mis võimaldavad edastada väärtusi, mis kujundavad empaatilist ja kaastundlikku inimest. Ka Ahmed (2005) leidis, et vanasõnade õpetliku funktsiooni tõttu on neil nii hariduses kui ka kultuuri ja ühiskonna väärtuste edastajatenä suurt rolli. Ahmed väidab isegi, et vanasõnad on palju tõhusamad heade kommete ja moraali õpetamisel kui raamatud (Ahmed, 2005).

Neljanda uurimusküsimusega sooviti välja selgitada, kuidas tunnevad õpetajad parömioloog Miederi parömioloogilise vanasõnade miinimumi seast valitud 10 vanasõna ja milliseid väärtusi saab nende 10 vanasõna kaudu õpetajate arvates edastada? Mieder usub, et eduka suhtluse tagamiseks peaksid inglise keelt nii emakeelena kui võõrkeelena kõnelevad inimesed tundma vähemalt 25% tema poolt kogutud 300 angloameerika vanasõna hulgast (seega 75 vanasõna), mida ta nimetab parömioloogiliseks miinimumiks (2004, 2015). Uurimusest selgus, et õpetajad tundsid Miederi nimekirja kõiki kümme vanasõna ning arvasid, et õpilased peaks teadma kõiki neid vanasõnu autentse keelekasutuse saavutamiseks. Kolm õpetajat tõid veel lisaks vanasõnu, mida õpilased kindlasti võiksid teada (vt. lk 32–33). Selle põhjal võib väita, et intervjuueeritavad õpetajad tundsid vanasõnu hästi ja olid seostanud neid ka väärtustega, mida nende abil saaks edastada. Õpetajad tõid välja erinevaid väärtusi, mida nende kümne vanasõnaga saab edastada, väljaarvatud kolmanda ja viienda vanasõna puhul. Näiteks esimese vanasõna (vt. lisa 9) väärtuseks tõid õpetajad välja tervislikkuse. Kõige enam mainiti õpetajate poolt neljandat ja üheksandat (vt. lisa 9) vanasõna. Neli õpetajat vastasid, et neljas vanasõna edastab väärtusi, mis rõhutavad teguviisi kaalumist, käitumist ja teistega arvestamist ning suhtumist üksteisesse. Üheksanda vanasõna puhul vastas neli õpetajat nagu ühest suust, et vanasõna väärtustab töökust. Intervjuudest aga ei selgunud, miks ükski õpetaja ei maininud väärtusi kolmanda ja viienda vanasõna kohta, kuigi õpetajad teadsid nende vanasõnade eestikeelseid vasteid. Magistr töö autor

võib ainult spekuloida, et põhjuseks võis olla nende vanasõnade lihtsus ja iseenesestmõistetavus.

Lõpukommentaarideks lisasid kolm õpetajat omalt poolt, et inglise keele õpetajad võiksid inglise keele õpetamisel vanasõnu aeg-ajalt tundi kaasata, kuna vanasõnad on lõbusad ja elavdavad suhtlust ning panevad lapsed mõtlema. Üks õpetaja isegi arvas, et vanasõnad võiksid olla õppekavas, mis võib näidata seda, et ollakse avatud vanasõnadesid tundides käsitlema.

Uurimuse kokkuvõtteks võib järeldada, et intervjueritud õpetajate arvates on vanasõnadel keeleõppes kindel koht ja neid tuleks rohkem integreerida võõrkeeleõppesse, et õpetada keeleoskusi, inglise keelt kõnelevate maade kultuure ja väärtusi, arendades sellega RÕK-is (2011) väljatoodud keelelisi oskusi, kultuurilisi teadmisi ning edastada väärtusi. Nende arvamused kinnitasid Akbariani (2010) järeldust, et vanasõnad muudavad keeleõppe vaheldusrikkaks ning aitavad saavutada keeletaseme, mis võimaldab autentses teise keelses keskkonnas toime tulla.

4.1. Töö piirangud ja praktiline väärtus

Uurimustöö suurimaks puuduseks peab magistratöö autor uurimiskogemuse puudumist. Uurimuse läbiviimine oli keeruline protsess, mille puhul tuli tugineda teadusliku uurimustöö põhimõtetele. Magistratöö autoril puudus eelnev uurimuse ja intervjuude läbiviimise ning andmete analüüsimise kogemus.

Uurimustöös on viidatud mitmetele vanematele allikatele, näiteks Taylorile (1994), Norrickile (1985), Miederile (1994), Laugastele (1965) ja Krikmannile (1997). Neid nimesid on viidatud paljudes uurimustes ning neid peetakse parömioloogia klassikuteks ja selle teadusharu tippudeks, seetõttu lisas magistratöö autor vastavad allikad käesolevasse töösse, austades sellega nende inimeste tööd ja pühendumist parömioloogia teadusharule.

Uurimuse piiranguks on see, et antud uurimustöö tulemusi ei saa üldistada, ega osundada tulemustele kui kõigi Eesti inglise keele õpetajate arvamusel. Tulemused on üldistatavad ainult nende viie õpetaja puhul ja annavad esialgse ülevaate õpetajate arvamustest vanasõnade kohta. Piiranguks peab magistratöö autor ka seda, et transkriptsioone ei saadud intervjueritavatele õpetajatele läbilugemiseks. Selle põhjuseks oli ajapiirang. Intervjuude läbiviimine ja analüüsimine jäi planeeritud hilisemale perioodile nii õpetajate kui magistratöö autori tiheda

ajakava tõttu.

Uurimustulemused on kasulikud inglise keele tegevõpetajatele, kes saaksid pöörata suuremat tähelepanu vanasõnade olulisusele ja mitmekesisele kasutusele inglise keele tundides.

Vanasõnade kaudu saab õpetada RÕK-is (2011) väljatoodud keeleoskusi ja inglise keelt kõnelevate maade kultuuri ning edastada väärtusi ning arendada õpilaste kultuurialaseid teadmisi üldiselt.

Tänu sõnad

Suur tänu juhendajale nõu ja jõuga toetamise eest ning viiele suurepärasele inglise keele õpetajale, kes panustasid minu uurimustöösse oma aega ja arvamusi. Lisaks soovin tänada kaastudengit moraalse toetuse ja viimase intervjuueeritava õpetaja soovitamise eest. Nende toredate inimeste toetuse ja abita poleks see lõputöö ilmavalgust näinud.

Autorluse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtuvalt Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

(Nimi, allkiri, kuupäev)

Kasutatud kirjandus:

- Ababneh, S. (2015). *Proverbs Teaching in EFL Classes: "Where There is a Will, There is a Way"*. Külastatud aadressil http://eprints.ibu.edu.ba/2963/1/SANA%20ABABNEH_UAE.pdf
- Ababneh, S. & Al-Ajlouny, M.K. (2017). *Proverbs, Anti-Proverbs and Language Learning*. Külastatud aadressil <http://www.scholink.org/ojs/index.php/selt/article/view/1150/1282>
- Ahmed, S. (2005). *Educational and Social Values expressed by Proverbs in Two Cultures: Knowledge and Use of Proverbs in Sudan and England*. Külastatud aadressil http://www.harep.org/Social%20Science/ahmed_salw.pdf
- Ajoke, A.R., Hasan, K. & Suleiman, Y. (2015). Examining the Use of Proverbs in Teaching English as Second Language: An Implication for Secondary School Principals in Nigeria. *ELT VIBES:International E-Journal for Research in ELT*. 1(3), 14-28. Külastatud aadressil https://www.academia.edu/14207289/Examining_the_Use_of_Proverbs_in_Teaching_English_as_Second_Language_An_Implication_for_Secondary_School_Principals_in_Nigeria
- Akbarian, I. (2010). *A Spice of Classroom: Incorporating Proverbial Expressions in EFL Classes*. Külastatud aadressil http://www.asiatefl.org/main/download_pdf.php?i=187&c=1419308466&fn=7_1_09.pdf
- Alavinia, P. & Enayati, B. (s.a.). *The study of the role of English proverbs in teaching social and cultural beliefs to the ESL students in Iranian high schools*. Külastatud aadressil https://www.academia.edu/14783366/The_study_of_the_role_of_English_proverbs_in_teaching_social_and_cultural_beliefs_to_the_ESL_students_in_Iranian_high_schools
- Baran, A. (s.a.). *Virumaa vanasõnad ja kõnekäänud*. Külastatud aadressil <https://www.folklore.ee/tagused/nr66/baran.pdf>
- Baharian, E. (2014). *The Effect of Proverbs on Learning Vocabulary Through Visual Organizers*. International Journal of English Language Teaching. Vol.2, No.4, pp. 16-32. Published: European Center for Research Training and Development UK. Külastatud aadressil <http://www.eajournals.org/wp-content/uploads/The-Effect-of-Proverbs-on-Learning-Vocabulary-through-Visual-Organizers1.pdf>
- Belli, S.A. (2018). *A study on ELT students' cultural awareness and attitudes towards*

- incorporation of target culture into language instruction*. Külastatud aadressil https://www.researchgate.net/publication/328118452_A_study_on_ELT_students'_cultural_awareness_and_attitudes_towards_incorporation_of_target_culture_into_language_instruction
- De Proverbio (s.a.). *Talking Proverbs read by native speakers for improving your pronunciation*. Külastatud aadressil <https://deproverbio.com/talking-proverbs/>
- Doyle, C.C. (2014). 12 Proverbs in Literature. In H. Hrisztova-Gotthardt, & M.A. Varga (eds). *Introduction to Paremiology: A Comprehensive Guide to Proverb Studies* (pp 262-274). Warsaw; Berlin: De Gryter Open Ltd.
- EKI- Eesti keele käsiraamat (2007). *Leksikoloogia*. Külastatud aadressil <https://www.eki.ee/books/ekk09/index.php?p=6&p1=4&id=526>
- Eesti keele seletav e-sõnaraamat*. (2009). Külastatud aadressil <https://www.eki.ee/dict/ekss/>
- Fiedler, S. (2014). 14 *Proverbs and Foreign Language Teaching*. In H. Hrisztova-Gotthardt, & M.A. Varga (Eds). *Introduction to Paremiology: A Comprehensive Guide to Proverb Studies* (pp 294-323). Warsaw; Berlin: De Gryter Open Ltd.
- Hanzen, M. (2007). "When in Rome, Do as the Romans Do": *Proverbs as a Part of EFL Teaching*. Lõputöö. Jönköping University. Külastatud aadressil <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:3499/fulltext01.pdf>
- Hrisztova-Gotthardt, H. & Varga, M.A. (2014). *Introduction to Paremiology: A Comprehensive Guide to Proverb Studies*. Warsaw; Berlin: De Gryter Open Ltd.
- Hussar, A., Krikmann, A. & Sarv, I. (1984). *Vanasõnaraamat*. Tallinn: Eesti Raamat.
- Jaago, T. & Tuisk, A. (2011). *Mõisted*. Külastatud aadressil <https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/19046/misted.html>
- Jõul, M. & Kurm, Ü. (2005). *I love English*. Tartu: Kirjastus Studium.
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Tartu Ülikool. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Konstantinova, A. (2014). 13 *Proverbs in Mass Media*. In H. Hrisztova-Gotthardt, & M.A. Varga (eds). *Introduction to Paremiology: A Comprehensive Guide to Proverb Studies* (pp 276-293). Warsaw; Berlin: De Gryter Open Ltd.
- Krikmann, A. (1997). *Sissevaateid folkloori lühivormidesse I. PÕHIMÕISTEID. ŽANRISUHTEID. ÜLDPROBLEEME*. Külastatud aadressil

<http://www.folklore.ee/~kriku/PARINTRO/Parintro.pdf>

Krikmann, A. (s.a.). *Parallelism, implikatiivsus ja predikatsioon vanasõnades*.

Külastatud aadressil <http://www.folklore.ee/pubte/teesid/fraseoloogia/est.pdf>

Kuusi, M. (s.a.). *On the Aptness of Proverbs - Proverbs are above all tools of conversation*.

Külastatud aadressil <https://deproverbio.com/on-the-aptness-of-proverbs/>.

Kõiv, H. (2011). *Vanasõnade kasutamine inglise keele kui võõrkeele osaoskuste õpetamisel ja väärtustest kõnelemisel II kooliastmes*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.

Külastatud aadressil http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/18014/Koiv_Helene.pdf

Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Külastatud aadressil

https://www.syg.edu.ee/~peil/ut_alused/kvalitatiivne_uurimisviis.html

Laugaste, E. (1965). *Loenguid eesti rahvaluule üldkursusest*. Külastatud aadressil

<http://www.folklore.ee/rl/pubte/ee/laugaste/Laugaste1965.pdf>

Lauhakangas, O. (2005). *Use of Proverbs and the Narrative Thought*. Külastatud

aadressil <https://www.folklore.ee/folklore/vol35/lauhakangas.pdf>

Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M. & Strömpl, J. (2014). *Intervjuu*.

Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/intervjuu>

Mieder, W. & Dundes, A. (Toim). (1994). *The Wisdom of Many: Essays on the Proverb*. The University of Wisconsin Press.

Mieder, W. (2004). *Proverbs: A Handbook*. Westport, CT: Greenwood Publishing Group, Inc.

Mieder, W. (2008). *Proverbs Speak Louder Than Words: Folk Wisdom in Art, Culture, Folklore, History, Literature and Mass Media*. New York: Peter Lang Publishing, Inc.

Mieder, W. (2014). *Behold the Proverbs of a People: Proverbial Wisdom in Culture, Literature, and Politics*. Mississippi, USA: University Press of Mississippi.

Mieder, W. (Toim.) (2015). *Premiological Minimum and Cultural Literacy. Wise Words (RLE Folklore): Essays on the Proverb (pp 297-316)*. New York, NY: Routledge.

Mieder, W. (s.a.). *Popular Views of the Proverb - The problem of defining a proverb appears*.

Külastatud aadressil <https://deproverbio.com/popular-views-of-the-proverb/>

Nasir, C. (2015). *Attitudes of Acehnese People towards Acehnese Proverbs in Relation to Education*. Studies in English Language and Education, 2(1), 45-60, 2015. Külastatud aadressil <http://jurnal.unsyiah.ac.id/SiELE/article/view/2234/2162>

Norricks, N. R. (1985). *How Proverbs Mean: Semantic Studies in English Proverbs*. Berlin; New

York; Amsterdam: Mouton Publishers.

Norrick, N.R. (2014). 1 Subject Area, Terminology, Proverb Definition, Proverb Features. In H. Hrisztova-Gotthardt, & M.A. Varga (Eds). *Introduction to Paremiology: A Comprehensive Guide to Proverb Studies* (pp 7-27). Warsaw; Berlin: De Gryter Open Ltd.

Obdeunmi, A. (2008). *Pragmatic Functions of Crisis- Motivated Proverbs in Ola Rotimi's The Gods Are Not to Blame*. Külastatud aadressil http://www.linguistik-online.net/33_08/odeunmi.pdf

Põhikooli riiklik õppekava (2011). *Riigi Teataja I 2017, 3*. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/122072017003>

Roberts, B.T. (s.a.). *The Culture Corner: Understanding Culture Through Proverbs*. International House University of California, Berkley. Külastatud aadressil <http://ihouse.berkeley.edu/about/blog/Proverbs.php>

Rämmer, A. (2014). Valimi moodustamine. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. Tartu Ülikool. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/valimid>

Sarv, M. (s.a.). Parallelismi liigitamise poole. Pro Folkloristica VIII: Mari Sarv- Folklore.ee. Külastatud aadressil <http://www.folklore.ee/era/nt/PF8/Sarv.htm>

Schuster, E. (1998). *Proverbs: A Path to Understanding Different Cultures*. [online] Joe.org. Külastatud aadressil <https://www.joe.org/joe/1998february/tt2.php>

Sudiran, S. (2007). *The Role of English Proverbs in Development of Writing Skills. A Journal of Culture, English Language Teaching & Literature*. Külastatud aadressil <http://journal.unika.ac.id/index.php/celt/article/view/160/0>

Sutrop, M., Harro-Loit, H. ja Jung, N. (s.a.). Väärtused ja väärtuskasvatus. Eetikaveeb. Külastatud aadressil <https://www.eetika.ee/et/vaartused-vaartuskasvatus-4>

Tallinna Tehnikaülikool Eesti Keeleressursside Keskus. *Veebipõhine kõnetuvastus*. Külastatud aadressil <http://bark.phon.ioc.ee/>

Taylor, A. (1994). The Wisdom of Many and the Wit of One. In W. Mieder, & A. Dundes (Toim). *The Wisdom of Many: Essays on the Proverb* (pp 3-9). Wisconsin: The University of Wisconsin Press.

Lisa 1. Pöördumine inglise keele õpetaja poole

Tere, armas inglise keele õpetaja!

Olen Karin Cowan, Tartu Ülikooli haridusinstituudi magistriõppe 2. aasta üliõpilane. Pöördun Teie poole palvega osaleda magistratöö uurimuses. Minu uurimustöö eesmärgiks on selgitada välja inglise keele õpetajate arvamused vanasõnade kasutamise kohta erinevate keeleoskuste ja pädevuste õpetamisel III kooliastme inglise keele tundides. Küsitlus on poolstruktureeritud (vabas) intervjuu vormis. Intervjuu kestvus on umbes 30 minutit. Intervjuu salvestatakse, transkribeeritakse ja analüüsitakse.

Teie isikuandmeid ei avalikustata ning tulemusi kasutatakse üldistatud kujul.

Intervjuu viiakse läbi Teile sobival ajal ja kohas kokkulepitult.

Loodan väga, et leiate aega osaleda uurimuses. Tänan!

Palun võtta ühendust:

Karin karincowan78@gmail.com.

Lisa 2. Sana Ababneh 2014. aasta küsimustik

Appendix.1.

Dear Colleagues,

The use of proverbs as a part of EFL teaching Questionnaire

Please answer the following ten questions. Thank you for your valuable help! Dr. Sana' Ababneh
Nov, 2014

1. What textbook/s do you use? Circle your choice.

a. Enterprise 1 b. Enterprise 2 c. Enterprise 3 d. Enterprise 4

2. Have you noticed any proverbs in the teaching material you use?

If YES, what have you noticed?..... If NO, why do you think you have not noticed any?.....

3. How do you deal with a proverb that you find in the textbook? Choose one or more by drawing a circle around the letter of your choice.

- a -Explain it.
- b - Compare it to the Arabic equivalent.
- c -Discuss the meaning.
- d-Discuss metaphorical use.
- e -Discuss cultural issues concerning the proverb.
- f -Discuss the communicative use of the proverb.
- g -Work with a theme around the proverb.
- h -I do not deal with it.
- i -I have not noticed any and therefore I do not deal with it.
- j-Anything else. Specify.

4. Do you consider proverbs an important part of the EFL teaching?

If YES – explain why:..... If NO why not?.....

5. Do you teach proverbs?

If YES , why?..... If NO why not?..... **6. Is there anything else within the area of phraseology that you think is more important to teach than proverbs?**

If YES – what is it and why do you think it is important?
.....

If NO – why?

7. If you were to include proverbs in your teaching, how would you teach them? Give examples of ways to use proverbs in teaching.

.....

8. Below follows a list of the 75 most frequently used proverbs in the USA today (Mieder, 2004: 129-130). Look over the whole list then circle 20 proverbs that you think are most important to teach to an EFL learner. (The list is ordered according to the headword in *Italics* in each proverb.)

1. *Absence* makes the heart grow fonder.
2. An *apple* a day keeps the doctor away.
3. The *apple* doesn't fall far from the tree.
4. *Beauty* is in the eye of the beholder.
5. *Beauty* is only skin deep.
6. Early to *bed* and early to rise, makes a man healthy, wealthy, and wise.
7. *Beggars* can't be choosers.
8. A *bird* in the hand is worth two in the bush.
9. *Birds* of a feather flock together.
10. The early *bird* catches the worm.
11. Don't judge a *book* by its cover.
12. Don't cross the *bridge* till you come to it.
13. New *brooms* sweep clean.

14. *Business* before pleasure.
15. You cannot have your *cake* and eat it too.
16. *Chickens* come home to roost.
17. Don't count your *chickens* before they're hatched.

18. Spare the rod and spoil the *child*.
19. Every *cloud* has a silver lining.
20. Easy *come*, easy go.
21. First *come*, first served.
22. Too many *cooks* spoil the broth.

23. *Curiosity* killed the cat.
24. *Do* unto others as you would have them do unto you.
25. Let sleeping *dogs* lie.
26. You can't teach an old *dog* new tricks.
27. Don't put all your *eggs* in one basket.
28. All's well that *ends* well.
29. Like *father*, like son.
30. Big *fish* eat little fish.
31. A *fool* and his money are soon parted.
32. A *friend* in need is a friend indeed.

33. Don't look a *gift horse* in the mouth.
34. All that glitters is not *gold*.
35. The *grass* is always greener on the other side of the fence.
36. Many *hands* make light work.
37. One *hand* washes the other.
38. *Haste* makes waste.
39. Make *hay* while the sun shines.
40. Two *heads* are better than one.
41. He who *hesitates* is lost.
42. *Honesty* is the best policy.
43. Don't change *horses* in the middle of the stream (mid-stream).

44. You can lead a *horse* to water, but you can't make him drink.

45. Strike while the *iron* is hot.
46. Better *late* than never.
47. He who *laughs* last, laughs best.
48. *Live* and let live.
49. *Look* before you leap.
50. *Love* is blind.
51. *Misery* loves company.
52. *Money* talks.
53. A *penny* saved is a penny earned.
54. *Penny* wise and pound foolish.
55. A *picture* is worth a thousand words.
56. A watched *pot* never boils.
57. *Practice* makes perfect.
58. An ounce of *prevention* is worth a pound of cure.
59. When it *rains*, it pours.
60. When in *Rome*, do as the Romans do.
61. Easier *said* than done.
62. If the *shoe* fits, wear it.

63. Out of *sight*, out of mind.
64. Where there's a *smoke*, there's a fire.
65. A *stitch* in time saves nine.
66. A rolling *stone* gathers no moss.
67. If at first you don't *succeed*, try, try again.
68. It takes two to *tango*.
69. *Time* is money.
70. Never put off till *tomorrow* what you can do today.

71. *Waste* not, want not.
72. Still *waters* run deep.
73. The squeaky *wheel* gets the grease.

74. Where there's a *will*, there's a way.

75. Two *wrongs* don't make a right.

9. Are there any more proverbs, other than those listed, that you consider important to teach?.....

10. Do you have any comments on this subject of proverbs as a part of EFL teaching?.....

* The questionnaire is compressed for spatial reasons, in its original forms it gives the respondents more space to write.

THANK YOU!

Lisa 3. Intervjuu taustaküsimused

1. Mis on Teie praegune amet?

.....

2. Kui pikk on Teie tööstaaž?

.....

3. Milline on Teie haridus? (haridustase; harituskäik)

.....

4. Milliseid klasse õpetate III kooliastmes?

.....

5. Milliseid õppematerjale kasutate?

.....

Lisa 4. Intervjuu kava

Uurimuse eesmärk	Uurimisküsimus	Põhiküsimused	Lisaküsimused	Kommentaar
Magistritöö eesmärgiks on selgitada välja inglise keele õpetajate arvamused vanasõnade kasutamise kohta erinevate keeleoskuste ja pädevuste õpetamisel III kooliastme inglise keele tundides.	1. Kuidas tähtsustavad õpetajad vanasõnade õpetamist?	<p>1. Kuidas Te mõistate terminit vanasõna?</p> <p>2. Miks on Teie jaoks oluline õpetada vanasõnu inglise keele tundides?</p> <p>3. Mida peate oluliseks vanasõnade õpetuse juures?</p>	<p>Milliseid keele osaoskuseid ja oskuseid Teie arvates saab vanasõnade kaudu õpetada?</p> <p>Kuidas Teie arvates saab vanasõnade kaudu väärtusi edastada?</p>	Maria Hanzén (2007) soovitab anda ka vanasõna definitsiooni, et vanasõna termin oleks üheselt mõistetav kuna vanasõnadeks võidakse pidada ka idioome, aforisme, jne.
	2. Kuidas toetavad õppematerjalid (õpikud) vanasõnade käsitlemist inglise keele tundides?	4. Kas Teie arvates kasutatavates inglise keele õpikutes leidub vanasõnu?	<p>Kas Eesti kirjastuste poolt välja antud inglise keele õpikutes esineb vanasõnu?</p> <p>Kas Ühendkuningriigi või mitte Eesti kirjastuste poolt välja antud inglise keele õpikutes esineb vanasõnu?</p>	
	3. Kuidas õpetajad kasutavad vanasõnu keeletunnis?	<p>5. Kuidas Te kasutate õpikutes esinevaid vanasõnu?</p> <p>6. Kas Te ise otsite vanasõnu inglise keele tundide läbiviimiseks?</p> <p>7. Kuidas Teie</p>	<p>Millistest allikatest Te ise otsite vanasõnu inglise keele tundide läbiviimiseks?</p> <p>Kas selgitate nende tähendust?</p> <p>Kas võrdlete vanasõnu sarnaste eestikeelsete vastetega?</p> <p>Kas arutlete</p>	

		kasutate vanasõnu tundides?	<p>vanasõnade tähenduse üle?</p> <p>Kas arutlete vanasõnade metafoorilise (piltliku) kasutuse üle?</p> <p>Kas arutlete vanasõnade kultuurilisi aspekte?</p> <p>Kas arutlete vanasõnade kasutuse üle suhtluses?</p> <p>Kas seostate vanasõnu õpetatavate teemadega?</p>	
	4. Kuidas õpetajad kasutavad vanasõnu väärtuste edastamiseks?	<p>8. Kuivõrd võimaldavad vanasõnad rääkida väärtustest?</p> <p>9. Kas olete kasutanud vanasõnu väärtuste edastamiseks?</p>	<p>Milliseid väärtusi võimaldavad kujundada Teie arvates vanasõnad?</p>	
	5. Kuidas tunnevad õpetajad Wolfgang Mieder'i poolt pakutud kontrolllehe vanasõnu?	<p>10. Kas Te teate järgnevate inglise keelsete vanasõnade tähendust?</p> <ul style="list-style-type: none"> • An apple a day keeps the doctor away. • Don't judge a book by its cover. • Easy come, easy go. • Do unto others as you would have them do unto 	<p>Kas oskate nende kümne vanasõna puhul tuua ka eestikeelseid vasteid?</p> <p>Milliseid väärtusi saaks nende abil edastada?</p> <p>Kas need vanasõnad on olulised, et õpilased neid teaksid?</p> <p>Kas on vanasõnu mida Teie arvates kindlasti peaks õpetama, mida antud kümne vanasõna hulgas ei ole? Palun</p>	

	<p>6. Kuidas õpetajate arvates õpilased mõistavad vanasõnu ja kuidas õpilastele meeldib nende üle arutleda?</p>	<p>you.</p> <ul style="list-style-type: none"> • All that glitters is not gold. • Two heads are better than one. • Honesty is the best policy. • Better late than never. • Practice makes perfect. • When in Rome, do as the Romans do. <p>11. Kuidas Teie arvates õpilased mõistavad vanasõnu?</p> <p>12. Kuidas õpilastele meeldib vanasõnade üle arutleda?</p>	<p>tooge välja millised.</p>	
--	---	---	------------------------------	--

Lõpetuseks: Kas Te soovite veel omalt poolt midagi lisada, mida antud teemaga ei käsitletud?

.....

Lisa 5. Valik Miederi vanasõnadest

1. An apple a day keeps the doctor away.

.....

2. Don't judge a book by its cover.

.....

3. Easy come, easy go.

.....

4. Do unto others as you would have them do unto you.

.....

5. All that glitters is not gold.

.....

6. Two heads are better than one.

.....

7. Honesty is the best policy.

.....

8. Better late than never.

.....

9. Practice makes perfect.

.....

10. When in Rome, do as the Romans do.

.....

Lisa 6. Uurimispäeviku väljavõte

<p>14.03.2019</p>	<p>Õpetajaga 1 pilootintervjuu läbiviimine. Kohtusime kell 10:20 Tartu linna koolis kus õpetaja töötab. Aeg ja koht oli valitud intervjuueeritava poolt.</p> <p>Intervjuu eel pabistasin, et kas minu intervjuu küsimused on sobilikud. Lisaks olin ärevil intervjuu läbiviimise pärast kuna mul puudub vastav kogemus.</p> <p>Intervjuu alguses tutvustasin magistritöö eesmärki ning selgitasin, et andmeid uurimuses kasutatakse anonüümselt konfidentsiaalsuse tagamiseks. Tundsin õpetajat isiklikult, kuid intervjuus siiski Teietasin kuna arvasin, et intervjuu kõlab professionaalsemalt.</p> <p>Küsimused esitasin intervjuu kavale kohaselt. Küsimuse juures, kus õpetajal oli vaja tutvuda W.Mieder'i poolt välja pakutud vanasõnadega, panin salvestuse kinni, et anda õpetajale aega vanasõnade läbivaatamiseks. Arvasin, et see aitab õpetajal pinget maha võtta.</p> <p>Intervjuu salvestamiseks kasutasin isikliku nutitelefoniga salvestamise funktsiooni (Voice Memos), mis toimis suurepäraselt. Pilootintervjuu sujus suhteliselt rahuldavalt ning küsimustes ebakõlasid ei tundunud olevat. Intervjuueeritav sai kõikidest küsimustest aru. Küsimused olid eelnevalt testitud Maria Hansén'i (2007) ja Sana Ababneh (2015) poolt kirjaliku küsimustikuna. Küsimused olid eelnevalt tõlgitud ja kohandatud intervjuu tarbeks.</p> <p>Intervjuu kogukestvus oli 25 minutit, millest salvestatud intervjuu osa oli 13 min 10 sekundit.</p> <p>Tajusin, et jäin küsimuste esitamisel kvasse liiga kinni. Lisaküsimusi eriti ei esitanud. Poolstruktureeritud intervjuu puhul intervjuueerijal on aktiivne roll.</p> <p>Intervjuu transkribeerisin koheselt samal päeval, katsetades TTÜ kõnetuvastuse vabavara. Transkribeerimine õnnestus hästi. Transkriptsioone läbi lugedes, aga märkas, et vabavara ei olnud inglise keelseid ütlusi korrektselt tuvastanud. Lisaks märkas, et intervjuueerija ja intervjuueeritava ütlused ei olnud eraldatud.</p> <p>Teadsin, et järgmine etapp on intervjuu salvestuse läbikuulamine ja vajalike muudatuste ja paranduste tegemine ning intervjuueerija ja intervjuueeritava öeldu eraldamine.</p>
-------------------	--

Lisa 7. Kõnetuvastuse e-kiri

 Kõnetuvastus webspeech@phon.ioc.ee [via](#) webtrans.cloud.ut.ee Mar 14, 2019, 7:08 PM

 to me ▾

 Estonian ▾ > English ▾ [Translate message](#) [Turn off for: Estonian](#) ×

⋮

Tere!

Siin on sinu helifaili automaatne transkriptsioon.
Transkriptsioon on kuues formaadist: tekstifail, CTM fail, Transcriberi formaadis fail, SRT subtiitrifail, JSON fail ja CTM koos liitsõnasümbolitega.

- * Transcriberi formaadis faili (.trs laiendiga) saab kasutada programmiga Transcriber (<http://trans.sourceforge.net>), et mugavalt vaadata transkriptsiooni koos temale vastava heliga.
- * SRT subtiitrifaili saab kasutada populaarsete meediamängijatega, nagu VLC, Windows Media Player jpm, samuti YouTube'is videotele subtiitrite lisamiseks.
- * JSON failis on transkriptsioon struktureeritud kõnelõikude kaupa, kusjuures igal sõnal on algus- ja lõpuaeg ning kindluskoeffitsient.
- * Failis laiendiga .with-compounds.ctm on toodud iga tuvastatud sõna algus- ja lõpuaeg, ning liitsõnad on kokku liidetud '+' sümboliga.

Kõik failid on UTF-8 kodeeringus.

Loodame, et sellest on abi.

TTÜ Keeletehnoloogia labor

6 Attachments

Lisa 8. Intervjuu väljavõte

Kuidas tähtsustavad inglise keele õpetajad vanasõnade õpetamist?

Õpetaja 5 Intervjuu

Kuupäev: 26.04.2019

Aeg: 12:10 - 12:30

Koht: Cafe Truffe, Tartu

Intervjuu kogukestvus: 20 min

Salvestatud intervjuu osa: 15 min 47 sek

Intervjueerija: Kuidas te mõistate terminit vanasõna?

Intervjueeritav: Vanasõna. On minu jaoks ää... mhm. See on selles mõttes hea küsimus, see on mingisugune ütlus. On mingisugune rahvakultuurist tulnud ütlus, mis on tänapäeva keelde jõudnud.

Intervjueerija: Miks on teie jaoks oluline õpetada vanasõnu inglise keele tundides?

Intervjueeritav: Kui aus olla, siis tegelikult ma kasutan vanasõnu õpetamisel tegelikult päris vähe. Aga... kui, et kui vastata miks on oluline, siis ma arvan, et eelkõige sellepärast, et, et viiagi kurssi, kui te mõtlete. Ma küsin siin üle, kas vanasõna inglise keeles selles mõttes.

Intervjueerija: Jah.

Intervjueeritav: Et viia kurssi selle maa kultuuriga ja kultuuritaustaga. Näiteks, näiteks siis olgu see siis Briti, Ameerika ja nii edasi.

Intervjueerija: Aitäh. Mida te peate oluliseks vanasõnade õpetuse juures?

Intervjueeritav: Vanasõnaõpetuse juures, ma arvan, et on oluline see, et kui ma mõtlen tegevõpetajana on eelkõige oluline see, et kui ma räägin ennem õpilastele natuke tausta, et selle vanasõna taustast natukene ehk siis võtan näiteks, näiteks jälle Briti ühiskonna, siis iga vanasõna, iga vanasõna on ju mingisugune ajalugu. Natukene sellest, et see sobiks konteksti. Selle noh, se... sellesse konteks... kontekstides, kus ma seda õpetan, see on oluline.

B1

C

B13

B1

IC B13

IC

Lisa 9. Miederi nimekirja vanasõnade eestikeelsed vasted ja väärtused

Ingliskeelne vanasõna	Eestikeelne vaste	Väärtus
1. An apple a day keeps the doctor away.	Õun päevas hoiab arsti eemal. (Õ3 tõlge)	Tervislikkus (Õ1, Õ3, Õ4)
2. Don't judge a book by its cover.	Ära hinda raamatut selle kaane järgi. (Õ2)	Vältida hinnangu andmist väliselt vaid hinnata inimest sisemiselt (Õ2, Õ3, Õ5)
	Ära hinda raamatut välimuse järgi. (Õ3)	
	Ära hinda asju välimuse järgi. (Õ4)	
3. Easy come, easy go.	Kergelt tuleb, kergelt läheb. (Õ1)	
	Kergelt tulnud, kergelt läinud. (Õ2, Õ3)	
	Mis kergelt tuleb, see kergelt läheb. (Õ4)	
	Lihtsalt tulnud, lihtsalt läinud. (Õ5)	
4. Do unto others as you would have them do unto you.	Ära tee teistele seda, mida sa ei taha, et sulle tehtaks. (Õ1, Õ2)	Teguviisi kaalumine (Õ1)
	Tee teistele seda, mis tahad, et teised sulle teeks. (Õ3)	Käitumine ja teistega arvestamine (Õ2, Õ5)
	Kuidas sina külale, nii küla sinule. (Õ4)	Suhtumine üksteisesse (Õ4)
	Käitu teistega nii, nagu tahad, et sinuga käitutaks. (Õ5)	
5. All that glitters is not gold.	Kõik, mis hiilgab, pole kuld. (Õ1, Õ5)	
	Kõik mis särab pole kuld. (Õ2)	
	Kõik, mis sädeleb, pole alati kuld. (Õ3)	
	Kõik pole kuld, mis hiilgab. (Õ4)	
6. Two heads are better than one.	Kaks pead on ikka kaks pead. (Õ1, Õ4)	Koostöö (Õ1, Õ5)
	Kaks pead on parem kui üks. (Õ2)	

	Kaks pead on parem, kui üks pea. (Õ3)	
7. Honesty is the best policy.	Ausus viib sihile. (Õ3 tõlkena)	Ausus (Õ3)
8. Better late than never.	Parem hilja kui mitte kunagi. (Õ1, Õ2, Õ3, Õ4, Õ5)	Täpsus (Õ4)
9. Practice makes perfect	Harjutamine teeb meistriks. (Õ1, Õ2, Õ3, Õ4, Õ5)	Töökus (Õ1, Õ2, Õ3, Õ5)
10. When in Rome, do as the Romans do.	Roomas käitu roomlasena. (Õ4)	Kohanduma olukordadega (Õ4) Arvestada kohalikke tavasid (Õ5)

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Karin Cowan

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Inglise keele õpetajate arvamused vanasõnade õpetamise kohta III kooliastmes”,
(*lõputöö pealkiri*)
mille juhendaja on *Tiia Krass*,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commonsi litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Karin Cowan
27.05.2019